

**Słownik terminów
rolnośrodowiskowych**
polsko-angielski
angielsko-polski

**Glossary of
Agri-Environmental Terms**
Polish-English
English-Polish

***Słownik terminów
rolnośrodowiskowych***
polsko-angielski
angielsko-polski

***Glossary of
Agri-Environmental Terms***
Polish-English
English-Polish

pod redakcją Doroty Metery i Tomasza Pezolda

Wydano ze środków projektu „Rozwój instytucjonalny na rzecz agro-środowiska i zalesiania”, PL0006.02.02, współfinansowanego z funduszy Unii Europejskiej w ramach programu PHARE 2000.

Reprodukcja niniejszej publikacji do celów edukacyjnych i na inne niekomercyjne potrzeby jest dozwolona bez uprzedniej zgody wydawcy. Reprodukacja w celu sprzedaży lub w celu innego przeznaczenia komercyjnego jest zabroniona bez uprzedniej pisemnej zgody wydawcy.

Fotografie na okładce: Eliza Domagalska, Dorota Metera

Tłumaczenie: Tomasz Pezold, Zbigniew Żelechowski

Korekta: Zofia Psota

Łamanie: Ewa Cwalina, Urszula Wojciechowska – CARTA BLANCA

Copyright:

IUCN – The World Conservation Union

Fundacja IUCN Poland (IUCN Office for Central Europe)

ABC Poland Sp. z o.o.

2003

ISBN 2-8317-0737-4

Przedmowa

Celem przyświecającym pracy zespołu redagującego „Słownik terminów rolnośrodowiskowych” było przygotowanie materiału pomocniczego i uzupełniającego dla uczestników szkoleń – doradców rolnych biorących udział w realizacji projektu „Rozwój instytucjonalny na rzecz agrośrodowiska i zalesiania” (PL 0006.02). Projekt został sfinansowany ze środków Unii Europejskiej, a jego głównym beneficjentem jest Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Podstawowym celem projektu jest przygotowanie służb doradztwa rolniczego do wdrażania programów rolnośrodowiskowych w Polsce, a do jego najważniejszych celów szczegółowych można zaliczyć:

- rozszerzenie wiedzy służb doradczych o ustawodawstwie Unii Europejskiej dotyczącym metod produkcji rolnej zgodnej z wymogami ochrony środowiska i zachowania krajobrazu;
- przygotowanie ośrodków doradztwa rolniczego do organizacji szkoleń i profesjonalnego doradztwa w zakresie tematyki programów rolnośrodowiskowych i zalesiania, dobrych praktyk rolniczych, ochrony zasobów przyrodniczych, zasad przygotowywania indywidualnych planów rolnośrodowiskowych dla gospodarstw rolnych itp.;
- wypracowanie standardu popularyzacji informacji na temat programów rolnośrodowiskowych i zalesień;
- umożliwienie doradcom rolnym zdobycia doświadczenia.

Projekt jest realizowany w całym kraju, ze szczególnym uwzględnieniem województw: podkarpackiego, warmińsko-mazurskiego, podlaskiego i lubuskiego, w których będą wdrażane pilotowe programy rolnośrodowiskowe programu SAPARD.

Do głównych zadań projektu należy zaliczyć przygotowanie 256 pracowników służb doradczych do pełnienia funkcji doradców ds. programów rolnośrodowiskowych i zalesieniowych, przygotowanie 50 pracowników Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa do pełnienia funkcji kontrolerów rolnośrodowiskowych i zalesieniowych, a także promocję programów rolnośrodowiskowych i zalesieniowych w środowiskach wiejskich.

W pracy nad słownikiem wzięli udział eksperci z wykonującego projekt konsorcjum firm i fundacji polskich, brytyjskich, holenderskich i fińskich: ABC Poland, Farming and Wildlife Advisory Group, Fundacji IUCN Poland, Institute for European Environmental Policy, Fundacji AVALON i Scanagri Finland.

Zespół redakcyjny gorąco dziękuje wszystkim osobom zaangażowanym w zbieranie informacji i konsultacje. Szczególne wyrazy wdzięczności kieruje pod adresem Anny Liro i Niny Dobrzyńskiej (Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi).

TERMINY/TERMS

Słownik polsko-angielski
Polish-English Glossary

absorpcyjna, zdolność *zob.* zdolność

absorpcyjna

administracyjna, kontrola *zob.*

kontrola administracyjna

Agencja Restrukturyzacji

i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) –

Agency for Restructuring and

Modernisation of Agriculture

(ARMA)

allelopatia – allelopathy

analiza ryzyka (np. inwestycji) – risk

analysis

antropogeniczny – anthropogenic

antropopresja – man's pressure on

the environment

„aplikacyjne, okno” *zob.* „okno

aplikacyjne”

areał – area, acreage

azot – nitrogen

Azotanowa, Dyrektywa *zob.*

Dyrektywa Azotanowa

azotany – nitrates

badanie gleby – soil analysis, soil

tests

bagnisty – marshy

baranina – sheep meat

baza danych – database

biologiczna, różnorodność *zob.*

różnorodność biologiczna

biomasa – biomass

bioróżnorodność *zob. poprawną formę*

różnorodność biologiczna

bonitacja gleb – soil quality classes,

soil fertility classes

bronowanie – harrowing

bronowanie broną talerzową –

discing

buforowa, strefa *zob.* strefa buforowa

burak cukrowy – sugarbeet

certyfikująca, jednostka *zob.*

jednostka certyfikująca

chów zwierząt – animal husbandry

chwast – weed

CORINE (Coordination of Information

on the Environment) – Program

CORINE (Koordynacja Informacji

o Środowisku)

denitryfikacja – denitrification

doradcy rolnośrodowiskowi –

agri-environment advisors

dorzecze – river basin

dotacja – subsidy

drewno opałowe – firewood, fuel

wood

drób – poultry

drzewostan – tree stand, forest stand,

timber stand

drzewostanu, przebudowa *zob.*

przebudowa drzewostanu

duża jednostka przeliczeniowa (DJP) –

livestock unit (LU)

dyrektywa – directive

Dyrektywa Azotanowa – Nitrate

Directive

Dyrektywa Ptasia – Birds Directive

Dyrektywa Siedliskowa – Habitats

Directive

działania *zob.* środki

działania rolnośrodowiskowe –

agri-environment measures

działania towarzyszące –

accompanying measures

dział wodny – divide, watershed

ekologiczna, nisza *zob.* nisza

ekologiczna

ekologiczne, rolnictwo *zob.* rolnictwo

ekologiczne

ekologiczny – ecological

ekologiczny, korytarz *zob.* korytarz

ekologiczny

ekosystem – ecosystem

ekoton – ecotone

ekstensywny – extensive

ekstynkcja *zob.* wyginiecie

erozja gleby – soil erosion

etykieta – label

etykietowanie *zob.* znakowanie

eutrofizacja – eutrophication

fitocenoza – phytocenosis

formularz inspekcji (formularz wykorzystywany podczas kontroli) – inspection form

formularz wniosku/zgłoszeniowy – application form

gatunek – species

~ **chroniony** – protected species

~ **dominujący** – dominant species

~ **endemiczny** – endemic species

~ **kluczowy** – key species

~ **łowny** – game species

~ **miejscowy** – native species

~ **obcy** – alien species

~ **pionierski** – pioneer species

~ **pospolity** – common species

~ **reliktowy** – relict species

~ **rodzimy** – indigenous species

~ **rzadki** – rare species

~ **spontaniczny** – spontaneous species

~ **wprowadzony, introdukowany** – introduced species

~ **wskaźnikowy** – indicator species

~ **zagrożony** – threatend species, endangered species

genetyczne, zasoby *zob.* zasoby genetyczne

GIS (Systemy Informacji

Geograficznej) – GIS (Geographic Information Systems)

gleb, bonitacja *zob.* bonitacja gleb

gleby, badanie *zob.* badanie gleby

gleby, erozja *zob.* erozja gleby

gleby, jałowienie *zob.* jałowienie gleby

gleby porolne – formerly arable lands

gospodarka leśna – forest economy, forest management

gospodarstwa niskotowarowe – semi-subsistence farms

granica – frontier, border, boundary, limit

~ **administracyjna** – administrative boundary

~ **gruntów** – land boundary, farm boundary

~ **lasu** – forest boundary

~ **rolno-leśna** – farm/forest boundary

~ **upraw** – cultivation limit

grodzienie – fencing

grubizna – large timber

grunt – ground, soil, earth, land

~ **leśny** – forest land

~ **odłogowany** (ze względu na WPR) – set aside

~ **orny** – arable land, ploughed land

~ **rolny** – farmland

~ **uprawny** – cropland

~ **zaniedbany** – neglected, abandoned

gruntowa, woda *zob.* woda gruntowa

herbicyd – herbicide

hodowla zwierząt – breeding

IACS (Zintegrowany System

Zarządzania i Kontroli) – IACS (The EU Integrated Administration and Control System)

indykator, wskaźnik (ekologiczny) – (ecological) indicator

inspekcja (kontrola) w terenie – field inspection, on the spot inspection

inspektor – inspector

instrumenty *zob.* środki

integrowane, rolnictwo *zob.* rolnictwo integrowane

intensywny – intensive
intensywny, wypas *zob.* wypas intensywny
jakości, kontrola *zob.* kontrola jakości
jałowienie gleby – soil degradation
jednostka certyfikująca – certification unit
jednowiekowy – of the same age, even-aged
jęczmień – barley
kalkulacje płatności – payment calculations
kanalizacja – sewage systems
kary – penalties
kataster – cadastre
 ~ **gruntów** – land register, cadastral survey
klimaks – climax
kłusownictwo – poaching
Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej – Good Farming Practice Code
kontrola administracyjna – administrative inspection
kontrola jakości – quality control
kontrola na miejscu – on the spot control
kontrolna, procedura *zob.* procedura kontrolna
korytarz ekologiczny – ecological (wildlife) corridor
koszty stałe – fixed costs
koszty zmienne – variable costs
krajobraz – landscape, countryside
 ~ **kulturowy** – cultural landscape
 ~ **rolniczo-leśny** – farm and woodland landscape
 ~ **rolniczy** – agricultural landscape
kserotermiczny – xerothermic
kwota (np. mleczna) – quota (e.g. milk quota)
las – forest, wood
 ~ **iglasty** – coniferous forest

~ **liściasty** – broad-leaved forest, deciduous forest
 ~ **naturalny** – natural forest
 ~ **pierwotny** – primeval (primeaval) forest, primary forest
 ~ **porolny** (las na gruntach porolnych) – forest on formerly arable lands, secondary forest
 ~ **produkcyjny** – timber forest
 ~ **sadzony** – planted forest
 ~ **samosiewny** – self-seeding forest
 ~ **użytkowy** – timber forest, commercial forest
lasu, ochrona *zob.* ochrona lasu
leśna, gospodarka *zob.* gospodarka leśna
leśna, uprawa *zob.* uprawa leśna
leśne, poszycie *zob.* poszycie leśne
leśne, siedlisko *zob.* siedlisko leśne
leśnictwo – forestry
lokalne odmiany upraw – local varieties of crop plants
łąka – grassland, meadow
 ~ **dwukośna** – twice mown (semi-natural) grassland
 ~ **jednokośna** – once mown (semi-natural) grassland
międzyplon – catch crop
 ~ **ozimy** – winter catch crop
 ~ **ścierniskowy** – stubble catch crop
 ~ **wsiewka** – underplanted catch crop, undersown catch crop
Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (MRiRW) – Ministry of Agriculture and Rural Development (MARD)
młodnik – greenwood, thicket, scrub
monitoring – monitoring
monokultura – monoculture, one-crop agriculture
motylkowe – legumes
nachylenie – slope, gradient

- ~ **stoku** – angle of slope
 ~ **terenu** – land gradient
 ~ **zbocza doliny** – valley-side angle of slope
- nadleśnictwo** – (zarząd) forest inspectorate; (siedziba) forest headquarters; (obszar) forest division
- nadleśniczy** – forest inspector
- nasadzenia** – plantings
- nawozy** – fertilizers
- ~ **azotowe** – nitrogen fertilizers
 ~ **chemiczne** – chemical fertilizers
 ~ **fosforowe** – phosphate fertilizers
 ~ **mineralne** – mineral fertilizers
 ~ **organiczne** – organic manures, organic fertilizers
 ~ **wieloskładnikowe** – compound fertilizers
 ~ **zielone (rośliny uprawiane na przyoranie)** – green manure
- niedostateczny, wypas** *zob.* wypas niedostateczny
- nieużytki** – uncultivated land
- niskotowarowe, gospodarstwa** *zob.* gospodarstwa niskotowarowe
- nisza ekologiczna** – ecological niche
- obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)** – less favoured areas (LFAs)
- obszary przyrodniczo wrażliwe (OPW)** – Environmentally Sensitive Areas (ESAs)
- ochrona lasu** – forest conservation, forest protection
- oczyszczalnia ścieków** – sewage treatment plant
- odłogować** – to lie fallow
- odłóg** – fallow/uncultivated/abandoned land
- ogrodzenie, płot** – fence
- ~ **chroniący przed zwierzyną** – game fence
- „okno aplikacyjne”, okres składania wniosków** – application window
- okopowe** – root plants
- oleiste** – oil-bearing
- opalikowywanie** – staking
- opłaty niepowiązane** – decoupled payments
- orka** – plough
- ośrodki doradztwa** – advisory centres
- owies** – oats
- parowanie** – evaporation
- pastwisko** – pasture
- ~ **półnaturalne** – semi-natural rough grazing
- pestycydy** – pesticides
- plan rolnośrodowiskowy** – agri-environment plan
- Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich** – Rural Development Plan
- plantacje trwałe** – permanent crops
- plon** – crop yield
- plon referencyjny** – reference yield
- płatność obszarowa** – area payment
- płodozmian** – crop rotation, land rotation
- pobieranie prób, próbkowanie** – sampling
- podmokły, teren** *zob.* teren podmokły
- podszyt leśny** – undergrowth
- podręcznik dla doradcy** – advisors' manual
- pojezierze** – lakeland
- polityka sankcji (system kar)** – sanction policy
- pomoc dla...** – aid for...
- porolne, gleby** *zob.* gleby porolne
- porolny** – formerly arable
- porzucenie, zaniechanie, opuszczenie (gruntu)** – abandonment
- potencjalna, roślinność** *zob.* roślinność potencjalna
- półnaturalne** – semi-natural

prawo ochrony środowiska – environmental regulations, environmental law

premia z tytułu... – premium for...

procedura kontrolna – inspection procedure

produkcja (rolnicza) – (agricultural) production

produkcja metodami ekologicznymi – organic production

produkt rolnictwa ekologicznego – product of organic farming

program rolnośrodowiskowy – agriculture-environment programme

próg – threshold

przebudowa drzewostanu – stand reconstruction

przyroda (dzika) – wildlife

pszenica – wheat

pszenżyto – triticale

Ptasia, Dyrektywa *zob.* Dyrektywa Ptasia

pułap – ceiling

rankingowy, system *zob.* system rankingowy

rasa – breed

~ **miejskowa** – native breed

~ **rzadka** – rare breed

referencyjny, plon *zob.* plon referencyjny

renaturyzacja – renaturalisation

retencja – retention, storage

rolnictwo ekologiczne – organic farming

rolnictwo integrowane – integrated agriculture

rolnośrodowiskowe, działania *zob.* działania rolnośrodowiskowe

rolnośrodowiskowe, zachęty *zob.* zachęty rolnośrodowiskowe

rolnośrodowiskowi, doradcy *zob.* doradcy rolnośrodowiskowi

rolnośrodowiskowy, plan *zob.*

plan rolnośrodowiskowy

rolnośrodowiskowy, program *zob.*

program rolnośrodowiskowy

roślinność inwazyjna – invasive plants

roślinność potencjalna – potential vegetation

rośliny przemysłowe – industrial crops

rozpylenie (nawozów lub środków ochrony roślin poza teren upraw) – spray drift

różnorodność biologiczna – biodiversity

różnowiekowy – varying in age, uneven age

rzepak – rape

rzepik – agrimony

sad tradycyjny – traditional orchard

sadzonka – tree seedling

SAPARD (Przedakcesyjny Instrument Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich) – SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development)

schemat – scheme

siano – hay

siedlisko – habitat

siedlisko leśne – forest habitat, forest site

Siedliskowa, Dyrektywa *zob.*

Dyrektywa Siedliskowa

spożywcze, środki *zob.* środki spożywcze

stałe, koszty *zob.* koszty stałe

strażnik obszarów wiejskich – countryside stewardship

strączkowe – pulses

strefa buforowa – buffer zone

sukcesja (ekologiczna) – ecological succession

~ **pierwotna** – primary succession

~ **wtórna** – secondary succession
synantropijny – synanthropic
Systemy Informacji Geograficznej
zob. GIS
system rankingowy – ranking system
system rolnictwa zintegrowanego –
 integrated farming system (IFS)
szkodnik – pest
szkółka (leśna) – (forest) nursery
szuwar – rushes
ściółka – forest floor
środki, instrumenty, działania –
 measures
środki spożywcze – foodstuffs
Światowa Organizacja Handlu – The
 World Trade Organisation (WTO)
techniki uprawy gleby – tilling
 (cultivation) techniques
teren podmokły – wetland
torfowisko – peat bog
 ~ **przejściowe** – transitional peat
 bog
 ~ **niskie** – low peat bog, fen
 ~ **wysokie** – high peat bog
torfowiskowe obszary – peatland
towarzyszące, działania *zob.* działania
 towarzyszące
tradycyjna zabudowa wiejska –
 traditional farm buildings
trwałe użytki zielone – permanent
 pastures
trwały, zrównoważony – sustainable
uprawa – cultivation
utracony dochód – income foregone
użytek rolny – agricultural land
walory przyrodnicze (wysokie) –
 (high) nature value
walowanie – rolling
warsztaty – workshops
wieprzowina – pigmeat
wkład w koszty ogólne – contribution
 to general costs

woda gruntowa – shallow groundwater,
 non-confined groundwater
wodociąg – water supply
wody płynące – running waters
wody podziemne – groundwaters
wody powierzchniowe (w tym morza)
 – surface waters (including sea)
wody słodkie (śródlądowe) – fresh
 waters
wody stojące – standing waters
wody śródlądowe – inland waters
wody wgłębne – deep groundwater,
 confined groundwaters
wołowina – beef meat
**wsiewanie nasion na już uprawiony
 grunt (robienie wsiewek)** –
 undersowing
wskaźnik (ekologiczny) *zob.* indyktor
Wspólna Polityka Rolna UE (WPR) –
 Common Agricultural Policy of the
 EU (CAP)
współfinansowanie – co-funding
**wyciek nutrientów (składników
 pokarmowych z gleby)** – nutrient
 leaching
wyginiecie, wymarcie, ekstynkcja –
 extinction
wypas intensywny – overgrazing
wypas niedostateczny – undergrazing
zachęty rolnośrodowiskowe – agri-
 -environment incentives
zadrzewienia – hedges
 ~ **śródpolne** – field hedges (field
 margin trees)
zakrzaczenia, zakrzewienia – shrubs,
 bushes
zalesianie – afforestation
zarządzanie ziemią – land
 stewardship, land management
zasięg geograficzny – geographical
 range
zasięg pionowy – vertical range

zasoby genetyczne – genetic resources

zbirowisko – community,

assemblage

~ **leśne** – forest community

~ **roślinne** – plant community, plant

assemblage

zboże – cereal

zdolność absorpcyjna – absorption

capacity

zielonka – green matter

zielony nawóz (rośliny uprawiane na

przyoranie) – green manure

zintegrowana ochrona przed

szkodnikami – integrated pest

management

ziołorośla, zioła – herbs

zlewnia – river catchment, drainage

basin

zmienne, koszty *zob.* koszty zmienne

znakowanie, etykietowanie – labelling

zrównoważony *zob.* trwały

zwierząt, chów *zob.* chów zwierząt

zwierząt, hodowla *zob.* hodowla

zwierząt

zwierzęta rzeźne – animals for

slaughter

zwykła dobra praktyka rolnicza –

usual good farming practice

żyto – rye

żywność ekonomiczna – economic

viability

DEFINICJE WYBRANYCH TERMINÓW

DEFINITIONS OF SELECTED TERMS

absorpcyjna zdolność (absorption capacity) – zdolność danego regionu do efektywnego wykorzystania napływających z zewnątrz środków finansowych (głównie środków pomocowych i kredytów). Zdolność absorpcji zależy przede wszystkim od warunków, na jakich środki te są udostępniane, oraz od poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego i instytucjonalnego regionu.

acquis communautaire – całościowy dorobek prawnego Wspólnoty Europejskiej, na który składają się wszelkie postanowienia traktatowe, ustawodawstwo wykonawcze do traktatów, orzecznictwo Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości i Sądu Pierwszej Instancji, umowy międzynarodowe oraz deklaracje i rezolucje. Każde państwo starające się o przyjęcie do Unii Europejskiej obowiązujące bezwarunkowa akceptacja *acquis communautaire*.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, ARiMR (Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture, ARMA) – akredytowana instytucja płatnicza w Polsce, której misją jest wspieranie przedsięwzięć przyspieszających proces przemian strukturalnych w rolnictwie i na obszarach wiejskich, związanych z programami: SAPARD, SOP i PROW.

allelopatia (allelopathy) – wzajemne oddziaływanie na siebie różnych

gatunków roślin (rosnących razem lub uprawianych jedno po drugim) za pośrednictwem fizjologicznie czynnych substancji. Przykładem allelopatii dodatniej jest korzystny wpływ (przy odpowiedniej domieszce) jaskra ostrego na rozwój traw, kępkola polnego na rozwój pszenicy, łąbinu na ziemniaki. Allelopatia ujemna to szkodliwe oddziaływanie jednego gatunku na drugi. Zjawisko allelopatii ujemnej może być przyczyną zmęczenia gleby w wadliwych płodozmianach i monokulturach.

antropopresja (man's pressure on the environment) – działalność człowieka wywołująca zmiany w przyrodzie.

beneficjent (beneficiary) – osoba fizyczna bądź prawna, korzystająca ze środków pomocowych UE.

buforowa strefa (buffer zone) – pas szerokości min. 1 m, porośnięty roślinnością trawiastą lub krzewami i drzewami, na którym nie stosuje się nawozów i pestycydów. Strefy buforowe wyznacza się w celu ochrony zbiorników wodnych lub gruntów narażonych na erozję albo w celu izolowania obszarów narażonych na zanieczyszczenia.

cel polityki regionalnej Unii Europejskiej (objective of the regional policy of the European Union) – zgodnie z Traktatami Rzymskimi jest nim zmniejszanie różnic gospodarczych i społecznych między najbiedniejszymi i najbogatszymi regionami Unii Europejskiej. Podstawowymi zasadami polityki służącej jego realizacji są: współfinansowanie, partnerstwo, programowanie i koncentracja środków. UE zapewnia wspar-

cie działań podejmowanych zgodnie z celem polityki regionalnej oraz koordynuje jego realizację z zamiarem osiągnięcia pełnej integracji wewnątrz UE.

CORINE, Koordynacja Informacji o Środowisku (Coordination of Information on the Environment) –

europejska odpowiedź na potrzeby współczesnej ochrony dziedzictwa przyrodniczego. W ramach programu, w każdym z krajów członkowskich Wspólnoty Europejskiej (od 1991 r. także w Bułgarii, Czechosłowacji, Polsce, Rumunii i na Węgrzech), powstało wiele baz danych opracowanych zgodnie z ujednoliconą metodyką. Będą one przechowywane i udostępniane w postaci aplikacji Systemu Informacji Geograficznej (GIS). Baza danych dostępna w internecie: <http://botan.ib-pan.krakow.pl/przyroda/corine.htm>

denitryfikacja (denitrification) –

redukcja azotanów i azotynów do azotu cząsteczkowego lub jego podtlenku albo amoniaku, wywołana przez bakterie denitryfikacyjne. Zachodzi w warunkach beztlenowych; powoduje zmniejszenie zawartości azotu mineralnego w glebie.

dorzecze (river basin) – obszar, z którego wody powierzchniowe spływają do określonej rzeki lub jej dopływów.

dotacja (subsidy, grant) – środki finansowe przekazane biorcy (np. gminie) na ściśle określony w umowie (lub przez prawo) cel. Biorca pod rygorem prawa nie może zmienić przeznaczenia środków i np. dotacji przewidzianej na utrzymanie szpitala wydać na budowę ratusza lub wy-

jazd studialny za granicę. Biorca jest zobowiązany wykorzystać dotację – wykonać zadania priorytetowe – zgodnie z intencją dawcy (np. rządu).

duża jednostka przeliczeniowa, DJP (livestock unit, LU) –

precyzyjna definicja zależy od kraju i rodzaju zwierzęcia. Według definicji Komisji Europejskiej krowa ważąca 600 kg i produkująca 3 tys. litrów mleka rocznie = 1 LU, cielę na rzeź = 0,45 LU, locha = 0,5 LU, a kaczka = 0,014 LU. W Polsce duża jednostka przeliczeniowa (DJP) lub sztuka duża (SD) to umowne jednostki przeliczeniowe odpowiadające krowie o masie ciała 500 kg. Zamieszczona obok tabela zawiera współczynniki przeliczeniowe wg Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej.

dyrektywa (directive) – nazwa aktu

prawnego uchwalanego przez Wspólnotę Europejską. Dyrektywa kierowana jest do wszystkich lub niektórych państw. Wiąże co do celu, pozostawiając państwu swobodę wyboru środków i metod.

Dyrektywa Azotanowa (Nitrate Directive) –

dyrektywa 91/676EWG z 12 grudnia 1991 r., dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych. Dyrektywa została w Polsce transponowana m.in. przez Ustawę Prawo wodne z 18 lipca 2001 r. i Ustawę o nawozach i nawożeniu z 26 lipca 2000 r. Wdrażanie Dyrektywy Azotanowej wiąże się ze specjalnymi wymaganiami i obowiązkami, także w stosunku do rolników gospodarujących na tzw. obszarach

szczególnie narażonych; są to: monitorowanie zawartości azotanów w wodach podziemnych i powierzchniowych, wyznaczenie obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia wód azotanami, opracowanie planów działań dla tych stref, przestrzeganie Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej (część H) na obszarach szczególnie narażonych oraz monitorowanie skutków realizacji postanowień Dyrektywy.

Dyrektywa Ptasia (Birds Directive) – akt prawny UE określający zasady ochrony dziko żyjących ptaków. Dyrektywa określa niezbędny zakres działań legislacyjnych, ochronnych, kontrolnych i monitoringowych dla realizacji jej zapisów. Cele Dyrektywy to ochrona i zachowanie wszystkich

populacji ptaków naturalnie występujących w stanie dzikim, prawne uregulowanie handlu i pozyskiwania ptaków łownych oraz przeciwdziałanie pewnym metodom ich łapania i zabijania. Dyrektywa Ptasia zawiera 19 artykułów i 5 załączników; precyzują one metody jej realizacji.

Dyrektywa Siedliskowa (Habitats Directive) – ma na celu zachowanie różnorodności biologicznej w obrębie europejskiego terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej. Dyrektywa składa się z 27 artykułów i 6 załączników, które odnoszą się do strony prawnej, finansowej i przyrodniczej sieci NATURA 2000.

ekosystem (ecosystem) – system obejmujący wszystkie ożywione (organizmy żywe) i nieożywione (abio-

Współczynniki przeliczeniowe sztuk zwierząt gospodarskich na duże jednostki przeliczeniowe (DJP)

(Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 14 lipca 1998 r. Dz.U. Nr 98 z dnia 23 lipca 1998 r.)

Rodzaj zwierząt	Wiek lub waga	1 sztuka = DJP
Konie dorosłe	waga ponad 500 kg	1,2
Konie młode	2–3 lat; 1–2 lat; 0,5–1 roku; do 0,5 roku	1; 0,8; 0,5; 0,3
Buhaje	powyżej 600 kg	1,4
Krowy i jałówki cielne	powyżej 2 lat, waga ok. 500 kg	1
Jałówki i byczki	1–2 lat; 0,5–1 roku	0,8; 0,3
Cielęta	do 0,5 roku	0,15
Knury i maciory	maciory z prosiętami	0,3
Tuczniki	ciężkie; bekonowe	0,25; 0,2
Warchlaki	do 30 kg	0,1
Prosięta	do 2 miesięcy	0,02
Tryki	powyżej 1,5 roku	0,12
Maciory kotne i karmiące	powyżej 1,5 roku	0,1
Jarłaki	maciorki; tryczki	0,1; 0,08
Jagnięta	6–12 miesięcy	0,05

tyczne) elementy przyrody, które występują na danym obszarze i są ze sobą ściśle związane. W ekosystemie energia przepływa, a materia krąży. Energia pochodzi ze Słońca i jest rozpraszana przez kolejne poziomy troficzne, a materia pochodząca z abiotycznych elementów ekosystemu jest włączana przez producentów (rośliny) do obiegu, przechodzi przez kolejne poziomy troficzne (konsumentów); martwe części organizmów rozkładane są przez reducentów. Ekosystem rolniczy obejmuje powietrze, glebę oraz żyjące w niej mikroorganizmy i bezkręgowce, rośliny, zarówno produkcyjne, jak i tzw. chwasty, dzikie zwierzęta żywiące się tymi roślinami i zwierzęta hodowlane. W ekosystemie rolniczym często zaburzony jest obieg materii, szczególnie przy intensywnej produkcji, gdyż dostarcza się ją do ekosystemu w postaci nawozów i usuwa z produktem rolnym (roślinami i zwierzętami wyprodukowanymi w gospodarstwie). Rolnictwo zrównoważone polega m.in. na zrównoważeniu ekosystemu.

ekoton (ecotone) – strefa przejściowa między dwoma środowiskami (np. lasem i łąką); biocenoza ekotonu składa się z organizmów obu sąsiednich biocenoz oraz gatunków charakterystycznych tylko dla danego ekotonu. Strefy ekotonowe charakteryzują się zazwyczaj wyższą różnorodnością biologiczną niż biocenozy sąsiadujące. Strefy ekotonowe powinny zostać uwzględnione przy wyznaczaniu granicy rolno-leśnej w programach zalesieniowych.

ekstensywne rolnictwo (extensive agriculture) – system produkcji rolniczej, na ogół niskonakładowy, opierający się na niskim zużyciu środków produkcji, np. poprzez redukcję ilości stosowanych nawozów.

erozja gleby (soil erosion) – rozmywanie i zmywanie gleby na pochyłościach terenu (erozja wodna). Może prowadzić do deformacji powierzchni terenu i niszczenia profilu glebowego. Erozja wietrzna (eoliczna), czyli przenoszenie cząsteczek gleby wraz z wiatrem, w naszym klimacie nie ma większego znaczenia.

Europejski Fundusz Orientacji i Gwarrantcji Rolnej EFOiGR (European Agricultural Guidance and Guarantee Fund, EAGGF) – utworzony na mocy Traktatów Rzymskich, zajmuje się transformacją struktury rolnictwa oraz rozwojem obszarów wiejskich. Fundusz realizuje m.in. następujące zadania:

1. wzmocnienie i reorganizacja struktur rolnictwa i leśnictwa;
2. zapewnienie konwersji kierunków produkcji rolnej i promowanie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich;
3. pomoc w osiągnięciu akceptowanego społecznie poziomu życia rolników;
4. pobudzenie świadomości społeczności żyjących na obszarach wiejskich w celu chronienia środowiska przyrodniczego, zachowania walorów krajobrazu itd.

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, EFRR (European Regional Development Fund, ERDF) – ustanowiony w 1975 r. w celu wspierania

regionów słabiej rozwiniętych; jest jednym z instrumentów finansowych polityki regionalnej (strukturalnej) Wspólnoty Europejskiej.

eutrofizacja (eutrophication) – wzbogacanie wody biogenami, w szczególności związkami azotu lub fosforu, powodującymi przyspieszony wzrost glonów oraz wyższych form życia roślinnego, w wyniku którego następują niepożądane zakłócenia biologicznych stosunków w środowisku wodnym oraz pogorszenie jakości tych wód, (w rozumieniu Ustawy Prawo wodne z 18 lipca 2001 r.).

fundusze strukturalne (Structural Funds) – cztery fundusze, którymi zarządza Komisja Europejska: Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Instrument Wspierania Rybołówstwa. Cele tych funduszy zostały określone w Jednolitym Akcie Europejskim; fundusze działają na zasadach:

- koncentracji środków finansowych w wymiarze finansowym i geograficznym;
- uzupełniania środków krajowych w celu realizowania programów;
- zaangażowania w programy strukturalne;
- wzmacniania systemów kontroli.

grant (grant) – w praktyce programów pomocowych UE bezpośrednie wsparcie beneficjenta w formie finansowania bądź kofinansowania jego projektu.

IACS, Zintegrowany System Zarządzania i Kontroli (The EU Integrated Administration and Control System) – system zarządzania i kontroli

w zakresie prowadzenia rejestrów płatności wynikających z WPR, prowadzenia identyfikacji działek rolnych (LPIS) oraz identyfikacji i rejestracji zwierząt (IRZ). Komponenty tego systemu pozwalają efektywnie dystrybuować środki wspólne krajów członkowskich Unii Europejskiej, przeznaczone na dopłaty do produkcji i rozwój obszarów wiejskich, oraz administrować nimi.

indykator, wskaźnik ekologiczny (indicator) – obiekt, na podstawie którego określa się stan innego obiektu lub systemu (np. środowiska). Jako indykatory stanu poszczególnych parametrów środowiska stosuje się często organizmy żywe (indykatory ekologiczne), np. porosty są indykatorami jakości powietrza.

intensywne uprawy (intensive crops) – uprawy rolne, łąki, pastwiska o wysokiej produkcji, np. wskutek zużycia dużej ilości nawozów i środków ochrony roślin.

ISPA, Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession) – opracowany przez Komisję Europejską w 1998 r. instrument finansowy wspierający 10 krajów Europy Środkowo-Wschodniej przygotowujących się do akcesji z UE. Wsparcie to obejmuje działania polityki środowiskowej oraz dostosowania sieci komunikacyjnych i transportowych do standardów europejskich. Środki rozdzielane są proporcjonalnie do populacji, powierzchni kraju oraz PKB na mieszkańca. Instrument jest równoległy do programu wsparcia dla rolnictwa

i obszarów wiejskich SAPARD oraz PHARE, zintegrowanych w ramach Partnerstwa dla Członkostwa.

klimaks (climax) – końcowe stadium następujących po sobie zespołów roślinnych w sukcesji ekologicznej, utrzymujące się trwale, jeżeli nie zmieniają się warunki środowiska. W naszym klimacie stadium klimaksu prezentują przeważnie zbiorowiska leśne.

Komitet Integracji Europejskiej, KIE (The Committee for European Integration, CEI) – organ polskiej administracji państwowej, którego celem jest koordynowanie i programowanie polityki integracji Polski z Unią Europejską. Zadania KIE: koordynowanie procesu adaptacji i integracji z UE, koordynowanie prac dostosowawczych w zakresie instytucji prawnych, opiniowanie zgodności z prawem wspólnotowym przygotowywanych projektów aktów prawnych, dostosowywanie organów samorządowych i włączanie ich w proces integracji, współpraca z Komisją Europejską w zakresie integracji, przedstawianie rządowi projektów podziału środków z pomocy UE, projektów aktów prawnych wykonawczych w zakresie działań integracyjnych oraz sprawozdań z przebiegu negocjacji i realizacji programów dostosowawczych.

korytarz ekologiczny (ecological /wild-life corridor) – pas terenu, różniący się od otoczenia, łączący biocenozy o podobnym charakterze. Korytarze ekologiczne zmniejszają stopień izolacji ekosystemów i ułatwiają przemieszczanie się roślin i zwierząt.

koszty stałe (fixed costs) – koszty niezależne od wielkości produkcji, np. podatki od nieruchomości, czynsze, utrata wartości maszyn i samochodów.

krajobraz (landscape, countryside) – przestrzenny i materialny wymiar danego fragmentu rzeczywistości ziemskiej; kompleksowy system składający się z form rzeźby, wód, roślinności, atmosfery, wytworów działalności człowieka.

xerotermiczny organizm (xerothermic organism) – organizm przystosowany do życia w środowiskach suchych.

międzyplon (catch crop) – utrzymywanie roślinności na gruntach ornych w formie zasiewu jednogatunkowego lub mieszanki kilku gatunków roślin, w okresach między dwoma plonami głównymi. Właściwa uprawa międzyplonów zapobiega zanieczyszczeniu wód oraz erozji.

~ **międzyplon ozimy (winter catch crop)** – wysiewany późnym latem, po zbiorze później dojrzewających zbóż (pszenicy, pszenżyta). Głównym celem uprawy międzyplonu ozimego jest produkcja paszy, której użytkowanie rozpoczyna się w okresie wiosennym. Zasiewy te spełniają jednocześnie funkcję ochronną, osłaniając glebę od wczesnej jesieni do wiosny następnego roku.

~ **międzyplon ścierniskowy (stubble catch crop)** – siew następuje natychmiast po sprzęcie plonu głównego (np. żyta, jęczmienia), schodzącego z pola na początku sierpnia. Termin siewu zależy od

pogody. Dobór gatunków zależy od rodzaju gleby i warunków wilgotnościowych. Zasiew może być jednogatunkowy lub stanowić mieszankę 2–3 gatunków, co zapewnia lepsze okrycie gleby.

- **międzyplon wsiewka (underplanted catch crop, undersown catch crop)** – uprawiany w celu utrzymania pokrywy roślinnej od jesieni do wiosny następnego roku. Jako wsiewkę należy stosować wyłącznie trawy, które są wsiewane wiosną w rosnące rośliny ozime lub razem z siewem roślin jarych. Trawa powinna okrywać glebę do wczesnej wiosny następnego roku, tzn. do momentu rozpoczęcia uprawy pod rośliny jare w plonie głównym.

monitoring (monitoring) – w programach rolnośrodowiskowych: system kontroli (prowadzony zazwyczaj przez inspektorów agencji płatniczej) zgodności założeń planu rolnośrodowiskowego ze stanem faktycznym.

NATURA 2000 (NATURA 2000) – spójny system obszarów chronionych na całym terytorium Wspólnoty Europejskiej, określane mianem europejskiej sieci ekologicznej, która zapewni warunki do zachowania pełnego dziedzictwa przyrodniczego krajów Unii Europejskiej. W skład sieci mają wejść:

1. obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO), zidentyfikowane na podstawie dyrektywy Rady 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków (Special Protection Areas, SPAs);

2. specjalne obszary ochronne (SOO), wyselekcjonowane na podstawie dyrektywy Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (Special Areas of Conservation, SACs). Utworzenie sieci obszarów chronionych ma sprzyjać zachowaniu miejsc występowania zagrożonych gatunków roślin i zwierząt oraz odbudowy liczebności populacji do poziomu gwarantującego ich trwałość. Zostanie to osiągnięte przez zachowanie siedlisk przyrodniczych (biotopów) oraz siedlisk gatunków ptaków, które chronione są na podstawie Dyrektywy Ptasiej. Do ważnych zadań Dyrektywy Siedliskowej należy także przywracanie utraconych walorów siedliskom, które pełniły lub powinny pełnić rolę ważnego ogniwa w strukturze sieci.

nisza ekologiczna (ecological niche)

- wszystkie czynniki, o które dany gatunek może konkurować w biocenozie z innymi gatunkami (tj. pokarm, światło, woda).

obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania, ONW (Less Favoured Areas, LFA) – przepisy UE pozwalają wprowadzać programy ONW, których celem jest rekompensowanie strat ponoszonych przez rolników gospodarujących na obszarach górskich lub na innych terenach, gdzie czynniki zewnętrzne powodują wzrost kosztów produkcji. Możliwe jest również wsparcie rolnictwa tam, gdzie jest ono ograniczane w wyniku regulacji prawnych ochrony środowiska.

obszary przyrodniczo wrażliwe, OPW (Environmentally Sensitive Areas, ESAs) – geograficznie wydzielone obszary rolnicze, jednorodne pod względem cech geomorfologicznych i krajobrazowych, o wysokich walorach przyrodniczych, podatne na zagrożenia (definicja wg SAPARD); strefy wdrażania Schematu I Programu Rolnośrodowiskowego.

„okno aplikacyjne”, okres składania wniosków (application window) – okres (różny w poszczególnych krajach, od kilku tygodni do całego roku), w którym przyjmowane są wnioski rolników o dofinansowanie w ramach programów rolnośrodowiskowych.

organizacja pozarządowa (Non-Governmental Organisation, NGO) – organizacja utworzona z inicjatywy obywatelskiej dla realizacji celów jednoczących założycieli. Jej podstawowe formy prawne to stowarzyszenie i fundacja.

pakiet rolnośrodowiskowy (agri-environmental package) – zestaw warunków i działań prowadzących do realizacji celu pakietu, traktowanych łącznie jako podstawa obliczenia płatności.

plan działalności rolnośrodowiskowej (agri-environment plan) – wieloletnia (5 lat) podstawa działania rolnika w ramach Krajowego Programu Rolnośrodowiskowego, dokument autoryzowany przez doradcę rolnośrodowiskowego, składający się z formularza wniosku i mapy gospodarstwa z zaznaczonymi gruntami, na których będą realizowane pakiety rolnośrodowiskowe.

Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich, PROW (Rural Development Plan, RDP) – dokument operacyjny określający cele, priorytety i zasady wspierania zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, finansowany z sekcji gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej. Podstawą prawną PROW jest rozporządzenie Rady (WE) 1257/1999. Plan będzie realizowany na terenie całego kraju. Podstawą realizacji jego założeń strategicznych będą: renty strukturalne, wsparcie dla gospodarstw niskotowarowych, obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW), program rolnośrodowiskowy, zalesienia gruntów rolnych, wsparcie dostosowań do standardów wspólnotowych, grupy producentów rolnych oraz pomoc techniczna. PROW składa się z trzech części:

- strategicznej, w której przeprowadzono diagnozę stanu, określono cele strategiczne i priorytety rozwoju obszarów wiejskich, dokonano wyboru działań i dokonano podziału środków finansowych na ich realizację;
- programowej, w której określono warunki realizacji działań związane z rozwojem wsi i obszarów wiejskich;
- operacyjnej, w której wskazano instytucje i założenia procedur realizacji.

potencjalna roślinność (potential vegetation) – typ zbiorowiska roślinnego, który powstałby na danym terenie, gdyby zaniechano na nim działalności człowieka.

półnaturalne zbiorowiska (semi-natural) – zbiorowiska powstałe wskutek trwałego współdziałania sił przyrody i człowieka.

prawo ochrony środowiska (environmental regulations, environmental law) – zestaw regulacji prawnych dotyczących ochrony środowiska, których przestrzeganie w gospodarstwie jest warunkiem podpisania umów o finansowanie z programów rolnośrodowiskowych.

renaturyzacja (renaturalisation) – zabiegi polegające na odtworzeniu ekosystemów zniszczonych w wyniku działalności człowieka.

różnorodność biologiczna (biodiversity) – definicja na kilku poziomach:

1. różnorodność gatunkowa zespołu organizmów żyjących na danym obszarze (udział poszczególnych gatunków w zespole) – od skali mikro, np. zamieszkujących dane gospodarstwo, do skali makro – danego kraju bądź skali globalnej – całej Ziemi;
2. bogactwo gatunkowe (species richness): liczba gatunków zamieszkujących dany obszar;
3. różnorodność genetyczna (genetic diversity): zmienność genetyczna wewnątrzgatunkowa bądź międzygatunkowa;
4. różnorodność ekosystemów (ecosystem diversity): bogactwo typów siedlisk i ekosystemów.

SAPARD, Przedakcesyjny Instrument Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) – program pomocowy UE dla krajów starających się

o członkostwo, wspierający działania w zakresie modernizacji rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich. Jego nadrzędnym celem jest ułatwianie procesu integracji sektora rolnego z UE, poprzez przyspieszenie przyjmowania *acquis communautaire* UE w sferze rolnictwa, stymulowanie rozwoju obszarów wiejskich oraz restrukturyzację gospodarki żywnościowej. Przedsięwzięcia te będą służyć płynnemu włączaniu rolnictwa krajów kandydujących w system Wspólnej Polityki Rolnej i Strukturalnej UE, przyjęty jako część Agendy 2000 w celu ułatwienia procesu przygotowania państw Europy Środkowo-Wschodniej do akcesji do UE, a po akcesji – do polityk strukturalnych Unii Europejskiej.

schemat (scheme) – podprogramy Krajowego Programu Rolnośrodowiskowego o określonych celach rolnośrodowiskowych, z ograniczonym zestawem pakietów rolnośrodowiskowych oraz o specyficznych zasadach ich przestrzennej realizacji.

Światowa Organizacja Handlu (The World Trade Organisation, WTO) – organizacja zrzeszająca 144 państwa, której głównymi celami są: liberalizacja międzynarodowego handlu dobrami i usługami, kontrola porozumień międzynarodowych, polityka inwestycyjna i rozstrzyganie sporów pomiędzy krajami członkowskimi.

trwały, zrównoważony (sustainable) – zdolność do długoterminowego utrzymania stabilności ekonomicznej i przyrodniczej. Zrównoważony (trwały) rozwój (sustainable development): sposób ekonomicznego

i społecznego rozwoju zgodny z długoterminową stabilnością systemów ekologicznych, szczególnie tych ważnych z punktu widzenia dobra człowieka.

wartość netto (net value) – wartość produkcji z jednego hektara lub zwierzęcia pomniejszona o koszty produkcji.

wkład w koszty ogólne (contribution to general costs) – udział rolnika (zwykle wkład pracy) w ogólnych kosztach wprowadzenia programu rolnośrodowiskowego w danym gospodarstwie. W krajach UE wkład rolnika stanowi zwykle 20% kosztów ogólnych.

woda gruntowa (shallow groundwater) – poziomy wodonośne płytsze, o swobodnym zwierciadle, słabo izolowane. Źródłem zasilania wód gruntowych są opady atmosferyczne, czasem wody powierzchniowe, rzadziej głębsze warstwy wodonośne.

woda powierzchniowa (surface water) – woda występująca bezpośrednio na powierzchni skorupy ziemskiej, np. rzeki, jeziora, stawy, rowy oraz morza.

woda wgłębna (deep groundwater) – poziomy wodonośne o zwierciadle napiętym, dobrze lub średnio izolowane od powierzchni terenu.

Wspólna Polityka Rolna, WPR Unii Europejskiej (Common Agriculture Policy, CAP of European Union) – dokumenty określające spójne cele, priorytety, zasady funkcjonowania jednolitego rynku, podstawy prawne ich realizacji i instrumenty wsparcia finansowego rolnictwa UE. Decyzja o prowadzeniu Wspólnej Polityki

Rolnej zapadła po powstaniu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej na mocy Traktatu Rzymskiego z 1957 r. Uznano, że rolnictwo wymaga specjalnego traktowania ze względu na długi proces produkcji, obciążony często wpływami niezależnymi od człowieka, oraz inwestycje, w których poniesione nakłady zwracają się znacznie później niż w innych gałęziach gospodarki, a obrót kapitałem jest wolniejszy. Uznano również, że rolnictwo nie ma warunków do sprostania konkurencji rynku światowego. Dla szczególnego traktowania sektora rolnego nie bez znaczenia okazały się także uwarunkowania związane z zachowaniem dziedzictwa kulturowego wsi oraz ochroną środowiska naturalnego, z jednoczesnym zachowaniem obszarów wiejskich jako integralnej części krajobrazu Europy. W ramach wspólnego rynku rolnego zlikwidowano cła i bariery ilościowe w handlu między państwami członkowskimi, ustanowiono wspólną taryfę celną i politykę handlową wobec innych państw niebędących członkami podpisanego porozumienia, zlikwidowano przeszkody w swobodnym przepływie osób, usług i kapitałów pomiędzy krajami członkowskimi, ujednolicono systemy prawne krajów członkowskich w tej dziedzinie.

współfinansowanie (co-funding) – wkład UE w wydatki państw członkowskich. Większość dopłat bezpośrednich (I filar) finansowanych jest w 100%, ale wydatki na filar II WPR, w tym programy rolnośrodowiskowe, zalesianie i inne programy roz-

woju terenów wiejskich finansowane są przez UE w 25–75% (w nowych krajach członkowskich od 2004 r. – w 80%).

zaniechanie, porzucenie (abandonment) – zaprzestanie produkcji rolniczej na danym terenie na wiele lat.

zasoby genetyczne w rolnictwie (genetical resources in agriculture) – wszystkie rasy i odmiany roślin uprawnych i zwierząt gospodarskich występujące w danym kraju. Zachowanie wszystkich lokalnych ras i odmian (np. utrzymywanie nieprodukcyjnych ras roślin i zwierząt) jest zadaniem strategii ochrony różnorodności biologicznej. Ma ono na celu także względy produkcyjne, ponieważ zachowane geny mogą stać się w przyszłości potencjalnym źródłem uzyskiwania nowych ras, bardziej produkcyjnych bądź odpornych na choroby.

zintegrowana ochrona przed szkodnikami (integrated pest management) – ochrona przed szkodnikami z wykorzystaniem kombinacji odpowiednich technik uprawy, płodozmianu oraz biologicznych i chemicznych środków ochrony roślin. System ma na celu utrzymanie populacji organizmów szkodliwych poniżej progu ich ekonomicznej szkodliwości, za pomocą jednoczesnego stosowania wszystkich dostępnych i dobrze ze sobą zestrojonych metod zapobiegania i zwalczania, z uwzględnieniem lokalnych czynników środowiska oraz dynamiki rozwoju populacji organizmów szkodliwych.

zlewnia (river catchment, drainage basin) – obszar odwadniany do jed-

nego wspólnego odbiornika, np. rzeki, jeziora, bagna.

zwykła dobra praktyka rolnicza (usual good farming practice) – mierzalne standardy prowadzenia działalności rolniczej, zgodne z obowiązującymi przepisami prawa, zawarte w Kodeksie Dobrej Praktyki Rolniczej. Standardy te, odnoszące się do całego gospodarstwa, stanowią poziom referencyjny, obowiązujący wszystkich beneficjentów programów rolnośrodowiskowych.

**NAZWY GATUNKOWE
ROŚLIN ZIELNYCH**

Słownik polsko-łacińsko-angielski

**SPECIES NAMES
OF HERBACEOUS PLANTS**

Polish-Latin-English Glossary

bagno zwyczajne

Ledum palustre

marsh tea, Dutch myrtle

bażyna czarna

Empetrum nigrum

crowberry

bobrek trójlistkowy

Menyanthes trifoliata

bogbean

centuria pospolita

Centaurium erythraea

centaury

chaber łukowy

Centaurea jacea

cornflower

czarcikęs łukowy

Succisa pratensis

devil's-bit scabious

drżączka średnia

Briza media

quaking grass

dziewięciornik błotny

Parnassia palustris

grass of Parnassus

dzwonek brzoskwiolistny

Campanula persicifolia

peach-leaved bellflower

~ **pokrzywolistny**

Campanula trachelium

bats-in-the-belfry

~ **rozpierzchły**

Campanula patula

spreading bellflower

firletka poszarpana

Lychnis flos-cuculi

ragged robin

gnidosz błotny

Pedicularis palustris

lousewort

goryczka wąskolistna

Gentiana pneumonanthe

marsh gentian

goździk pyszny

Dianthus superbus

superb pink

grażel żółty

Nuphar lutea

yellow waterlily

groszek błotny

Lathyrus palustris

marsh pea

groszek łąkowy

Lathyrus pratensis

meadow vetchling

grzybień biały

Nymphaea alba

(common) white waterlily

jaskier wielki

Ranunculus lingua

greater spearwort

jastrun (złocien) właściwy

Leucanthemum vulgare

ox eye daisy

jeżogłówka gałęzista

Sparganium erectum

branched bur-reed

kaczeniec

zob. knieć błotna

kąkol polny

Agrostemma githago

corn cockle

knieć błotna (kaczeniec)

Caltha palustris

marsh marigold

kościenica wodna*Myosoton aquaticum*

water chickweed

kozłek lekarski*Valeriana officinalis*

(common) valerian

kukułka krwista*Dactylorhiza incarnata*

early marsh orchid

~ **szerokolistna***Dactylorhiza majalis*

marsh orchid

lucerna siewna*Medicago sativa*

lucerne, alfalfa

łączeń baldaszkowy*Butomus umbellatus*

flowering rush

mak piaskowy*Papaver argemone*

poppy

malwa*Malva*

mallow

modrzewnica zwyczajna*Andromeda polifolia*

marsh andromeda, bog rosemary

ostnica*Stipa sp.*

feather grass, alfa grass, esparto grass

ostróżeczka polna*Consolida regalis*

larkspur

pałka szerokolistna*Typha latifolia*

reed-mace

przełot zwyczajny*Anthyllis vulneraria*

kidney vetch

rosiczka okrągłolistna*Drosera rotundifolia*

sundew, round-leaved sundew

rutewka żółta*Thalictrum flavum*

meadow rue

rzęsa drobna*Lemna minor*

duckweed

siedmiopalecznik błotny*Comarum palustre*

marsh cinquefoil

starzec bagienny*Senecio paludosus*

fen ragwort

stokrotka pospolita*Bellis perennis*

daisy

szałwia łąkowa*Salvia officinalis*

sage, salvia

torfowiec*Sphagnum sp.*

sphagnum moss

trzcina pospolita*Phragmites communis*

(common) reed

trzęślica modra*Molinia caerulea*

purple moor grass

turzyca*Garex sp.*

sedge

węlnianka wąskolistna*Eriophorum angustifolium*

cotton-grass

wielosił błękitny*Polemonium caeruleum*

Jacob's ladder

wyka kosmata*Vicia villosa*

fodder vetch

żurawina błotna*Vaccinium oxycoccus*

cranberry

**NAZWY GATUNKOWE
DRZEW I KRZEWÓW**

Słownik polsko-łacińsko-angielski

**SPECIES NAMES
OF TREES AND SHRUBS**

Polish-Latin-English Glossary

bez

Sambucus

elder

~ **czarny**

Sambucus nigra

(European) elder

~ **koralowy**

Sambucus racemosa

(European) red elder, Alpine elder,
red-berried elder

buk zwyczajny

Fagus sylvatica

(European) beech

brzoza

Betula

birch (-tree)

~ **brodawkowata**

Betula pendula, *B. verrucosa*

(common) birch, silver birch,
verrucose birch, (European) white
birch, weeping birch

~ **omszona**

Betula pubescens

downy birch, (common) white birch

cis pospolity

Taxus baccata

(common) yew

czeremcha zwyczajna

Prunus padus, *Padus avium*

bird cherry

~ **amerykańska**

Prunus serotina, *Padus serotina*

wild cherry, black cherry

dąb

Quercus

oak

~ **bezszypułkowy**

Quercus petraea, *Q. sessilis*,

Q. sessiliflora

sessile oak, durmast oak

~ **czzerwony**

Quercus rubra

red oak, (Northern) red oak

~ **szypułkowy**

Quercus robur, *Q. pedunculata*

(English) oak, (common) oak

dereń

Cornus

dogwood, cornel

~ **biały**

Cornus alba

Tatarian dogwood

~ **rozłogowy**

Cornus sericea

red twig dogwood, squawbush

~ **świdwa**

Cornus sanguinea

red dogwood, bloody dogwood,
dogberry

głóg

Crataegus

hawthorn

~ **dwuszyjkowy**

Crataegus oxyacantha

(common) hawthorn, (English)
hawthorn

~ **jednoszyjkowy**

Crataegus monogyna

whitethorn, singleseed hawthorn

grab

Carpinus

hornbeam

~ **pospolity**

Carpinus betulus

(European) hornbeam

grusza pospolita*Pyrus communis*

(common) pear, wild pear

jabłoni dzika*Malus sylvestris*

wild crab apple, wild crab

jałowiec*Juniperus*

juniper

jarząb*Sorbus*

mountain ash

~ **brekinia (brzęk)***Sorbus torminalis*

wild serviceberry, wild service tree

~ **mączny***Sorbus aria*

whitebeam

~ **pospolity***Sorbus aucuparia*

mountain ash, rowan

~ **szwedzki***Sorbus intermedia*, Swedish

mountain ash, Swedish whitebeam

jesion*Fraxinus*

ash (-tree)

~ **wyniosły***Fraxinus excelsior*

(European) ash

jodła*Abies*

fir (-tree)

~ **pospolita***Abies alba*

silver fir

kalina*Viburnum*

viburnum

~ **koralowa***Viburnum opulus*

Guelder rose

karagana syberyjska*Caragana arborescens*

Siberian pea tree, Siberian peashrub

kasztanowiec zwyczajny*Aesculus hippocastanum*

(common) horse-chestnut

kolcowój*Lycium*

boxhorn, matrimony vine

kruszyna pospolita*Frangula alnus*

alder buckthorn

kłon*Acer*

maple-tree

~ **jawor***Acer pseudoplatanus*

sycamore

~ **polny***Acer campestre*

field maple, hedge maple

~ **srebrzysty***Acer saccharinum*

silver maple, soft maple

~ **tatarski***Acer tataricum*

Tatar maple

leszczyna*Corylus avellana*

hazel

ligustr*Ligustrum*

privet

~ **pospolity***Ligustrum vulgare*

(common) privet

lilak pospolity (bez)*Syringa vulgaris*

(common) lilac

lipa*Tilia*

linden, lime

~ **drobnolistna**

Tilia cordata, *T. parvifolia*
small-leaved lime

~ **krymska**

Tilia x euchlora, *T. dasystyla*
Crimean linden

~ **szerokolistna**

Tilia platyphyllos, *T. grandifolia*
large-leaved lime

modrzew

Larix

larch

~ **europejski**

Larix decidua, *L. europaea*
(common) larch, (European) larch

~ **polski**

Larix decidua subsp. polonica
Polish larch

morwa biała

Morus alba

white mulberry

oliwnik wąskolistny

Elaeagnus angustifolia

Russian olive

olsza

Alnus

alder

~ **czarna**

Alnus glutinosa
black alder, (common) alder

~ **szara**

Alnus incana
grey alder

orzech czarny

Juglans nigra

black walnut

pęcherznica kalinolistna

Physocarpus opulifolius
ninebark

porzeczka

Ribes

currant

robinia akacjowa (grochodrzew)

Robinia pseudoacacia
black locust, false acacia

rokitnik

Hippophaë

sea buckthorn

~ **zwyczajny**

Hippophaë rhamnoides
(common) sea buckthorn, sawlow
thorn

róża

Rosa

rose

~ **dzika (szypszyzna)**

Rosa canina

dog rose

~ **pomarszczona**

Rosa rugosa
Romanas rose

~ **rdzawa**

Rosa rubiginosa
sweet-briar

sosna zwyczajna

Pinus sylvestris

Scots pine

suchodrzew

Lonicera

honeysuckle

szakłak

Rhamnus

buckthorn

~ **pospolity**

Rhamnus catharticus
buckthorn, (European)
buckthorn

śliwa

Prunus

plum (-tree)

~ **ałycza**

Prunus divaricata
cherry plum, myrobalan

~ **tarnina**

Prunus spinosa
blackthorn, sloe

śnieguliczka biała

Symphoricarpus albus
(common) snowberry

świerk

Picea
spruce (-tree)

~ **pospólity**

Picea abies, P. excelsa
Norway spruce

tawuła

Spiraea
spirea

topola

Populus
poplar

trzmielina

Euonymus
spindle-tree

~ **brodawkowata**

Euonymus verrucosus
rough-stemmed spindle-tree,
warted tree, warty bark

~ **zwyczajna**

Euonymus europaeus
(common) spindle tree

wiąz

Ulmus
elm

~ **górski**

Ulmus glabra, U. montana,
U. scabra
wych elm, mountain elm, Scotch
elm

~ **szypułkowy**

Ulmus laevis, U. pedunculata
(European) white elm, spreading elm

wierzba

Salix
willow

~ **biała**

Salix alba
white willow

~ **iwa**

Salix caprea
goat willow, pussy willow, great
sallow

~ **krucha**

Salix fragilis
crack willow, brittle willow

~ **ostrolistna (kaspijska)**

Salix caspica, S. acutifolia
Caspian willow, sharp-leaved willow

~ **piaskowa**

Salix arenaria
downy mountain willow

~ **pięciopręcikowa (laurowa)**

Salix pentandra
bay (-leaved) willow, laurel willow

~ **purpurowa (wiklina)**

Salix purpurea
purple willow, red willow, red
osier

~ **wawrzynkowa**

Salix daphnoides
violet willow

~ **wiciowa (witwa)**

Salix viminalis
basket willow, (common) osier

wiśnia

Cerasus
cherry (-tree)

~ **karłowata**

Cerasus fruticosa
ground cherry, dwarf cherry,
frutescent cherry

~ **wonna (antypka)**

Cerasus mahaleb
Mahaleb cherry, rock cherry

NAZWY GATUNKOWE PTAKÓW
Słownik polsko-łacińsko-angielski

SPECIES NAMES OF BIRDS
Polish-Latin-English Glossary

batalion

Philomachus pugnax
 ruff

bażant

Phasianus colchicus
 (common) pheasant

bączek

Ixobrychus minutus
 little bittern

bąk

Botaurus stellaris
 great bittern

bekas kszyc

Gallinago gallinago
 (common) snipe

białorzytka

Oenanthe oenanthe
 (Northern) wheatear

biegus zmienny

Calidris alpina
 dunlin

błotniak łąkowy

Circus pygargus
 montagu's harrier
 ~ **stawowy**
Circus aeruginosus
 (Eurasian) marsh harrier

~ **zbożowy**

Circus cyaneus
 hen harrier

bocian biały

Ciconia ciconia
 white stork

brzęczka

Locustella luscinioides
 Savi's warbler

cierniówka

Sylvia communis
 (common) whitethroat

czajka

Vanellus vanellus
 (Northern) lapwing

derkacz

Crex crex
 corncrake

dubelt

Gallinago media
 great snipe

dudek

Upupa epops
 hoopoe

dzierlatka

Galerida cristata
 crested lark

dzierzba srokosz

Lanius excubitor
 great grey shrike

dzięcioł duży

Dendrocopos major
 great spotted woodpecker

~ **zielonosiw**

Picus canus
 grey-headed woodpecker

~ **zielony**

Picus viridis
 green woodpecker

dziwonia

Carpodacus erythrinus
 (common) rosefinch

gąsiorek

Lanius collurio
 red-backed shrike

grzywacz

Columba palumbus
 (common) wood pigeon

jarzębatka

Sylvia nisoria
 barred warbler

jastrząb

Accipiter gentilis
goshawk

kania czarna

Milvus migrans
black kite

kania ruda

Milvus milvus
red kite

kląskawka

Saxicola torquata
stonechat

kokoszka wodna

Gallinula chloropus
(common) moorhen

krętogłów

Jynx torquilla
(Eurasian) wryneck

krogulec

Accipiter nisus
(Eurasian) sparrowhawk

kropiatka

Porzana porzana
spotted crane

kruk

Corvus corax
raven

krwawodziób

Tringa totanus
(common) redshank

kukułka

Cuculus canorus
(common) cuckoo

kulik wielki

Numenius arquata
(Eurasian) curlew

kuropatwa

Perdix perdix
grey partridge

kwiczoł

Turdus pilaris
fieldfare

łabędź niemy

Cygnus olor
mute swan

łozówka

Acrocephalus palustris
marsh warbler

łyśka

Fulica atra
(common) coot

makolągwa

Garduelis cannabina
(common) linnet

mazurek

Passer montanus
tree sparrow

mewa śmieszka

Larus ridibundus
black-headed gull

myszotów

Buteo buteo
(common) buzzard

orlik grubodzioby

Aquila clanga
spotted eagle

orlik krzykliwy

Aquila pomarina
lesser spotted eagle

ostrygojad

Haematopus ostralegus
(Eurasian) oystercatcher

piecuszek

Phylloscopus trochilus
willow warbler

piegża

Sylvia curruca
lesser whitethroat

pierwiosnek

Phylloscopus collybita
(common) chiffchaff

pliszka żółta

Motacilla flava
yellow wagtail

podrózniczek

Luscinia svecica
bluethroat

pokląskwa

Saxicola rubetra
whinchat

pokrzewka czarnołbista

Sylvia atricapilla
blackcap

 ~ **ogrodowa**

Sylvia borin
garden warbler

potrzyszcz

Miliaria calandra
corn bunting

potrzos

Emberiza schoeniclus
reed bunting

przepiórka

Coturnix coturnix
(common) quail

pustułka

Falco tinnunculus
kestrel

remiz

Remiz pendulinus
(Eurasian) penduline tit

rokitniczka

Acrocephalus schoenobaenus
sedge warbler

rożeniec

Anas acuta
(Northern) pintail

rycyk

Limosa limosa
black-tailed godwit

skowronek polny

Alauda arvensis
skylark

słowik szary

Luscinia luscinia
thrush nightingale

sroka

Pica pica
magpie

strumieniówka

Locustella fluviatilis
river warbler

szczygieł

Carduelis carduelis
goldfinch

szpak

Sturnus vulgaris
(common) starling

świergotek drzewny

Anthus trivialis
tree pipit

 ~ **łąkowy**

Anthus pratensis
meadow pipit

 ~ **polny**

Anthus campestris
tawny pipit

świerszczak

Locustella naevia
(common) grasshopper warbler

trzciniak

Acrocephalus aerundinaceus
great reed warbler

trzcinniczek

Acrocephalus scirpaceus
(Eurasian) reed warbler

trzmiełojad

Pernis apivorus
honey buzzard

trznadel

Emberiza citrinella
yellow hammer

wilga

Oriolus oriolus
(Eurasian) golden oriole

wodniczka

Acrocephalus paludicola
aquatic warbler

wodnik*Rallus aquaticus*

water rail

wróbel domowy*Passer domesticus*

house sparrow

wróbel mazurek zob. mazurek**wrona siwa***Corvus corone cornix*

hooded crow

zaganiacz*Hippolais icterina*

icterine warbler

zielonka*Porzana parva*

little crane

żuraw*Grus grus*

crane

TERMINY / TERMS

English-Polish Glossary
Słownik angielsko-polski

abandoned land *see* fallow land
abandonment – zaniechanie, opuszczenie, porzucenie
absorption capacity – zdolność absorpcyjna
accompanying measures – działania towarzyszące
acreage *see* area
administrative inspection – kontrola administracyjna
advisors' manual – podręcznik doradcy
advisory centres – ośrodki doradztwa
afforestation, forestry planting – zalesianie
agricultural land – użytek rolny
agricultural production – produkcja rolnicza
agri-environment advisors – doradcy rolnośrodowiskowi
agri-environment incentives – zachęty rolnośrodowiskowe
agri-environment measures – działania rolnośrodowiskowe
agri-environment plan – plan rolnośrodowiskowy
agri-environmental programme – program rolnośrodowiskowy
aid for... – pomoc dla...
allelopathy – allelopatia
animal husbandry – chów zwierząt
animals for slaughter – zwierzęta rzeźne
anthropogenic – antropogeniczny
application form – formularz wniosku/zgłoszeniowy
application window – „okno aplikacyjne”, okres składania wniosków

area, acreage – areał
ARMA (Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture) – ARiMR (Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa)
assemblage *see* community
barley – jęczmień
beef meat – wołowina
biodiversity – różnorodność biologiczna
Birds Directive – Dyrektywa Ptasia
border *see* boundary
boundary, border, frontier, limit – granica
 ~ **administrative boundary** – administracyjna
 ~ **cultivation limit** – upraw
 ~ **farm/forest boundary** – rolno-leśna
 ~ **forest boundary** – lasu
 ~ **land boundary, farm boundary** – gruntów
breed – rasa zwierząt
 ~ **native breed** – miejscowa
 ~ **rare breed** – rzadka
breeding – hodowla
buffer zone – strefa buforowa
bushes *see* shrubs
cadastral survey *see* cadastre
cadastre – kataster
 ~ **land register, cadastral survey** – gruntów
CAP (Common Agricultural Policy of the EU) – WPR (Wspólna Polityka Rolna UE)
catch crop – międzyplon
 ~ **stubble catch crop** – międzyplon ścierniskowy
 ~ **underplanted catch crop, undersown catch crop** – międzyplon wsiewka
 ~ **winter catch crop** – międzyplon ozimy

ceiling – pułap

cereal – zboże

certification unit – jednostka certyfikująca

climax – klimaks

co-funding – współfinansowanie

commercial forest *see* timber forest

Common Agricultural Policy of

the EU – Wspólna Polityka Rolna UE

community, assemblage – zbiorowisko

~ **forest community** – leśne

~ **plant community, plant assemblage** – roślinne

confined groundwaters *see* deep groundwaters

contribution to general costs – wkład w koszty ogólne

CORINE (Coordination of Information on the Environment) – Program CORINE, Koordynacja Informacji o Środowisku

countryside *see* landscape

countryside stewardship – strażnik obszarów wiejskich

crop rotation, land rotation – płodozmian

crop yield – plon

cultivation – uprawa

database – baza danych

decoupled payments – opłaty niepowiązane

deep groundwaters, confined groundwaters – wody wstępne

denitrification – denitryfikacja

directive – dyrektywa

discing – bronowanie broną talarzową

divide, watershed – dział wodny

drainage basin *see* river catchment

earth *see* land

ecological – ekologiczny

ecological corridor, wildlife corridor – korytarz ekologiczny

ecological niche – nisza ekologiczna

ecological succession – sukcesja ekologiczna

~ **primary succession** – pierwotna

~ **secondary succession** – wtórna

economic viability – żywotność ekonomiczna

ecosystem – ekosystem

ecotone – ekoton

environmental measures – działania środowiskowe

environmental regulation, environmental law – prawo ochrony środowiska

environmentally sensitive areas (ESAs) – obszary przyrodniczo wrażliwe (OPW)

eutrophication – eutrofizacja

evaporation – parowanie

even-aged (of the same age) – jednowiekowy

extensive – ekstensywny

extinction – wyginięcie, wymarcie, ekstynkcja

fallow land – grunt odłogowany

fence – ogrodzenie, płot

~ **game fence** – chroniący przed zwierzyną

fencing – grodzenie

fertilizers – nawozy

~ **chemical fertilizers** – chemiczne

~ **compound fertilizers** – wieloskładnikowe

~ **green manure** – zielony nawóz (rośliny uprawiane na przyoranie)

~ **mineral fertilizers** – mineralne

~ **nitrogen fertilizers** – azotowe

~ **organic fertilizers, organic manures** – organiczne

~ **phosphate fertilizers** – fosforowe

field inspection – kontrola (inspekcja) w terenie

firewood, fuel wood – drewno opałowe

fixed costs – koszty stałe
foodstuffs – środki spożywcze
forest, wood – las
 ~ **broad-leaved forest, deciduous forest, leafy forest** – liściasty
 ~ **coniferous forest** – iglasty
 ~ **natural forest** – naturalny
 ~ **planted forest** – sadzony
 ~ **planted on formerly arable areas** – porolny (las na gruntach porolnych)
 ~ **primeval forest, primary forest** – pierwotny
 ~ **self-seeding forest** – samosiewny
 ~ **timber forest** – produkcyjny
forest conservation *see* forest protection
forest division – nadleśnictwo (obszar)
forest economy, forest management – gospodarka leśna
forest floor – ściółka
forest habitat, forest site – siedlisko leśne
forest headquarters – nadleśnictwo (siedziba)
forest inspector – nadleśniczy
forest inspectorate – nadleśnictwo (zarząd)
forest management *see* forest economy
forest protection – ochrona lasu
forest site *see* forest habitat
forest stand *see* tree stand
forestry – leśnictwo
forestry planting *see* afforestation
formerly arable – porolny
formerly arable lands – gleby porolne
fresh waters – wody stojące
frontier *see* boundary
fuel wood *see* firewood
genetic resources – zasoby genetyczne
geographical range – zasięg geograficzny

GIS (Geographic Information Systems) – Systemy Informacji Geograficznej
Good Farming Practice Code – Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej
gradient *see* slope
grassland, meadow – łąka
 ~ **once mown (semi-natural) grassland** – jednokośna
 ~ **twice mown (semi-natural) grassland** – dwukośna
green forage *see* green matter
green manure – zielony nawóz (rośliny uprawiane na przyoranie)
green matter, green forage – zielonka
greenwood, scrub, thicket – młodnik
ground *see* land
groundwater *see* shallow groundwater
Habitats Directive – Dyrektywa Siedliskowa
harrowing – bronowanie
hay – siano
hedges – zadrzewienia
 ~ **field hedges** (field margin trees) – śródpolne
herbicide – herbicyd, środek chwastobójczy
herbs – ziołorośla, zioła
IACS (The EU Integrated Administration and Control System) – Zintegrowany System Zarządzania i Kontroli
income foregone – utracony dochód
indicator (ecological) – indyikator, wskaźnik (ekologiczny)
industrial crops – rośliny przemysłowe
inland waters – wody śródlądowe
inspection form – formularz inspekcji (formularz wykorzystywany podczas kontroli)

inspection procedure – procedura kontrolna (inspekcji)
inspector – inspektor
integrated agriculture – rolnictwo integrowane
integrated farming systems (IFS) – system rolnictwa zintegrowanego
integrated pest management (IPM) – zintegrowana ochrona przed szkodnikami
intensive – intensywny
invasive plants – roślinność inwazyjna
label – etykieta
labelling – znakowanie, etykietowanie
lakeland – pojezierze
land, ground, soil, earth – grunt, ziemia
 ~ **arable land, ploughed land** – orny
 ~ **cropland** – uprawny
 ~ **farmland** – rolny
 ~ **forest land** – leśny
 ~ **formerly arable land** – porolny
 ~ **neglected** – zaniedbany
land register *see* cadastre
land rotation *see* crop rotation
landscape, countryside – krajobraz
 ~ **agricultural landscape** – rolniczy
 ~ **cultural landscape** – kulturowy
 ~ **farm and woodland landscape** – rolniczo-leśny
land stewardship – zarządzanie ziemią
large timber – grubizna
legumes – motylkowe
LFA (Less Favoured Areas) – obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW)
(to) lie fallow – odłogować
limit *see* boundary
livestock unit (LU) – duża jednostka przeliczeniowa (DJP)
local varieties of crop plants – lokalne odmiany upraw

man's pressure on the environment – antropopresja
MARD (Ministry of Agriculture and Rural Development) – MRiRW (Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi)
marshy – bagnisty
meadow *see* grassland
measures – środki, instrumenty, działania
Ministry of Agriculture and Rural Development *see* MARD
monitoring – monitoring
monoculture, one-crop agriculture – monokultura
(high) nature values – walory przyrodnicze (wysokie)
Nitrate Directive – Dyrektywa Azotanowa
nitrate – azotany
nitrogen – azot
non-confined groundwater *see* shallow groundwater
(forest) nursery – szkółka leśna
nutrient leaching – wyciek nutrientów (składników pokarmowych z gleby)
oats – owies
oil-bearing – oleiste
on the spot control – kontrola na miejscu
one-crop agriculture *see* monoculture
orchard – sad
organic farming – rolnictwo ekologiczne
organic production – produkcja prowadzona metodami ekologicznymi
overgrazing – intensywny wypas
pasture – pastwisko
 ~ **semi-natural rough grazing** – pastwiska półnaturalne
payment calculations – kalkulacje płatności

peat bog – torfowisko
 ~ **high peat bog** – wysokie
 ~ **low peat bog, fen** – niskie
 ~ **transitional peat bog** – przejściowe

peatland – obszary torfowiskowe

penalties – kary

permanent pastures – trwałe użytki zielone

pesticides – pestycydy

pest – szkodnik

phytocenosis – fitocenoza

pigmeat – wieprzowina

plantings – nasadzenia

plough – orka

poaching – kłusownictwo

potential vegetation – roślinność potencjalna

poultry – drób

premiums for... – premia z tytułu...

product of organic farming – produkt rolnictwa ekologicznego

(agricultural) production – produkcja (rolnicza)

pulses – strączkowe

quality control – kontrola jakości

quota (e.g. milk quota) – kwota (np. mleczna)

ranking system – system rankingowy

rape – rzepak

reference yield – plon referencyjny

registration procedure – procedura rejestracji

renaturalisation – renaturyzacja

retention, storage – retencja

risk analysis – analiza ryzyka (np. inwestycji)

river basin – dorzecze

river catchment, drainage basin – zlewnia

root plants – okopowe

running water – wody płynące

Rural Development Plan – Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich

rushes – szuwały

rye – żyto

sampling – pobieranie prób, próbkowanie

sanction policy – polityka sankcji (system kar)

SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development) – Przedakcesyjny Instrument Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich

scheme – schemat

scrub *see* greenwood

semi-natural rough grazing – pastwiska półnaturalne

semi-subsistence farms – gospodarstwa niskotowarowe

set aside – odłogowany (ze względu na WPR)

sewage systems – kanalizacja

sewage treatment plant – oczyszczalnia ścieków

shallow groundwater, groundwater, non-confined groundwater – woda gruntowa

sheep meat – baranina

shrubs, bushes – zakrzaczenia, zakrzewienia

slope, gradient – nachylenie
 ~ **angle of slope** – stoku
 ~ **land gradient** – terenu
 ~ **valleyside angle of slope** – zbocza doliny

soil *see* land

soil analysis, soil tests – badanie gleby

soil degradation – jałowienie gleby

soil erosion – erozja gleby

soil quality classes, soil fertility classes – bonitacja gleb

soil tests *see* soil analysis

species – gatunek

- ~ **alien species** – obcy
- ~ **common species** – pospolity
- ~ **dominant species** – dominujący
- ~ **endemic species** – endemiczny
- ~ **extinct species** – wymarły
- ~ **game species** – łowny
- ~ **indicator species** – wskaźnikowy
- ~ **indigenous species** – rodzimy
- ~ **introduced species** –
introdukowany, wprowadzony
- ~ **key species** – kluczowy
- ~ **native species** – miejscowy
- ~ **pioneer species** – pionierski
- ~ **protected species** – chroniony
- ~ **rare species** – rzadki
- ~ **relict (relic) species** – reliktowy
- ~ **spontaneous species** – spontaniczny
- ~ **threatend species, endangered species** – zagrożony

spray drift – rozpylenie (nawozów lub środków ochrony roślin poza teren upraw)

staking – opalikowywanie

stand reconstruction – przebudowa drzewostanu

standing waters – wody stojące

storage *see* retention

Structural Funds – fundusze strukturalne

subsidy – dotacja

succession *see* ecological succession

sugarbeet – burak cukrowy

surface water – wody powierzchniowe

sustainable – trwały, zrównoważony

synanthropic – synantropijny

thicket *see* greenwood

threshold – próg

tier – poziom

tillaging (cultivation) techniques – techniki uprawy ziemi

timber forest, commercial forest – las użytkowy

timber stand *see* tree stand

traditional farm buildings – tradycyjna zabudowa wiejska

traditional orchard – sad tradycyjny

tree seedling – sadzonka

tree stand – drzewostan

triticale – pszenżyto

uncultivated land – nieużytki

undergrazing – o niskiej intensywności spasanania (o pastwisku)

undergrowth – podszyt leśny

undersowing – wsiewanie nasion na już uprawiony grunt (robienie wsiewek)

untiled land *see* fallow land

uneven age, varying in age – różnowiekowy

usual good farming practice – zwykła dobra praktyka rolnicza

variable costs – koszty zmienne

varying in age *see* uneven age

vertical range – zasięg pionowy

watershed *see* divide

weed – chwast

wetland – teren podmokły

wheat – pszenica

wildlife – dzika przyroda (w szerokim znaczeniu)

wildlife corridor *see* ecological corridor

wood *see* forest

woodland – las, teren porośnięty lasem

workshops – warsztaty

WTO (World Trade Organisation) – Światowa Organizacja Handlu

xerothermic – kserotermiczny

DEFINITIONS OF SELECTED TERMS

DEFINICJE WYBRANYCH TERMINÓW

abandoned land (grunt odłogowany)

– farm land that has been left lying abandoned for the period longer than two years without agricultural use and cultivation.

abandonment (zaniechanie, opuszczenie, porzucenie) – the possibility of farmland no longer being managed for agriculture or any other purpose.

absorption capacity (absorpcyjna zdolność) – the capacity of the given region for effective utilisation of the flowing external financial resources (primarily concerns assistance funds and credits). The absorption capacity generally depends on the conditions, on which these resources are made available and on the level of the social-economic development of the region.

acquis communautaire – the entire *acquis communautaire* of the European Communities, which consist of all treaty provisions, executive legislation to the treaties, verdicts of the Court of Justice of European Communities and the Court of First Instance, international agreements and declarations and resolutions. Each country applying for membership in the European Union is obliged to unconditionally accept the *acquis communautaire*.

afforestation, forestry planting (zalesianie) – the establishment of forest by natural succession or by the

planting of trees on land where they did not grow formerly.

Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture, ARMA (Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, ARiMR) – a payment institution in Poland whose mission is to support actions aimed at accelerating structural changes in agriculture and rural areas.

agri-environmental activity (działalność rolnośrodowiskowa) – agricultural activity for nature and environment protection and maintenance of rural heritage.

agri-environment incentives (zachęty rolnośrodowiskowe) – payments to farmers for environmentally-friendly practices or land use changes.

agri-environment measures (działania rolnośrodowiskowe) – the set of measures associated with agriculture that have a positive impact on man's natural environment. The measures are aimed at balancing the circulation of natural elements in the agricultural ecosystem, reducing the negative impact of the economy on the environment, increasing biological diversity, maintenance of typical agricultural landscapes etc.

agri-environmental package (pakiet rolnośrodowiskowy) – complex of conditions and activities leading to realisation of the package goal.

allelopathy (allelopatia) – the suppression of the growth of one plant species by another.

application window („okno aplikacyjne”, okres składania wniosków) – the period of time (several weeks to the whole year) during which appli-

cations are accepted from farmers for agri-environment schemes.

beneficiary (beneficjent) – a private individual or legal entity benefiting from the EU assistance funds support.

biodiversity (różnorodność biologiczna) – the variety of species and ecosystems and the ecological processes of which they are part; includes ecosystem or habitat complexity, species richness and genetic variety.

buffer zone (strefa buforowa) – a strip of land at least 1m wide on which no fertilizers or pesticides are used, grown with grassy plants or bushes and trees. Buffer zones are made for the protection of water reservoirs, watercourses, land threatened by erosion or to isolate of areas that may be endangered by pollution.

Birds Directive (Dyrektywa Ptasia) – the EU directive about the protection of wild birds. The directive requires legislative, protection, control and monitoring activities in order to implement its provisions. The objectives of the Directive concern the protection and preservation of all bird populations living naturally in wild conditions, the legal regulation of trade and acquisition of game-birds and counteracting some methods of catching and killing them. The Birds Directive consists of 19 articles and 5 attachments, which determine in more detail the methods of its implementation.

climax (klimaks) – the final stage in plant succession in which the vegetation attains equilibrium with the environment and provided the en-

vironment is not disturbed, the plant community becomes more or less self-perpetuating. Subsequent changes occur much more slowly than those during earlier successional stages.

CAP, Common Agricultural Policy of the EU (WPR, Wspólna Polityka Rolna Unii Europejskiej) – the documents defining mutual gains, priorities, rules of functioning of the single market, legal basis and application of financial support to European Union agriculture. The Common Agricultural Policy was made after the establishment of the European Economic Community under the Rome Treaty of 1957. It was recognised that agriculture requires special treatment because of the long production period, frequently affected by factors independent from man and investments, where the incurred outlays are returned a lot later compared to other sectors of the economy, and the capital turnover is slower. It was also assumed that agriculture does not have conditions to meet the competition on the global market. The special treatment of the agricultural sector was also influenced by constraints associated with the preservation of the cultural rural heritage and the protection of the natural environment with the parallel protection of rural areas as an integral part of Europe's landscape. Under the common agricultural market customs fees and quantitative barriers were eliminated in trade between the member states, the common customs tariff and trade policy was

established in regard to other countries that are not members of the European Union, the barriers in the free transfer of people, services and capital were eliminated between member states and the legal systems of the member states were standardised in this area.

catch crop (międzyplon) – keeping plants on arable land in the form of single variety crops or a mixture of a few crop varieties in the period between two major crops. The correct cultivation of catch crops prevents the contamination of water and soil erosion.

~ **stubble catch crop (międzyplon ścierniskowy)** – sowing is done after harvesting a major crop (such as rye, barley) from the field in early August. The sowing date differs because of the weather. The selection of the varieties depends on the soil quality and moisture conditions. The sowing can be either single variety or a mixture of 2 or 3 varieties, which ensures better coverage of the soil.

~ **underplanted catch crop, under-sown catch crop (międzyplon wsiewka)** – made in order to keep the plant cover from autumn to spring next year. Only grass should be used as underplanted catch crop and should be sown in the spring into the growing winter crops or together with the sowing of spring crops. The grass should cover the soil until early spring next year, i.e. to the time of ploughing for spring.

~ **winter catch crop (międzyplon ozimy)** – sown late summer after harvesting later growing cereals (wheat, triticale). The major objective of cultivating the winter catch crop is to produce fodder, which can be used in the spring season. At the same time these crops serve as a protective function covering the soil from early autumn until spring the next year.

co-funding (współfinansowanie) – EU contribution towards Member States expenditure. Most direct aids (Pillar I) are 100% co-funded, but expenditure on agri-environment, afforestation and some other RDR schemes are co-funded at rates from 25% to 75%.

CORINE Program Coordination of Information on the Environment (Program CORINE, Koordynacja Informacji o Środowisku) – the European responds to the data requirements of the current protection of natural heritage. Under the program many databases were established in each member state (since 1991 also in Bulgaria, Czechoslovakia, Poland, Romania and Hungary) designed according to the standardised methodology. These databases will be stored and made available in the form of the application of the Geographical Information System (GIS). The database available on the Internet: <http://botan.ib-pan.krakow.pl/przyroda/corine.htm>

denitrification (denitryfikacja) – the bacterial reduction of nitrate (NO_2) to nitrogen gas (N), nitrous oxide (N_2O) and nitric oxide (NO). Denitrification occurs under anaerobic conditions

and results in loss of available nitrogen from the soil.

directive (dyrektywa) – the name of the legal act adopted by the European Community. The directive is targeted at all or some of the EU countries. It is binding in regard to the ultimate goal but leaves member states freedom of selecting the measures and methods.

divide (dział wodny) – the boundary between drainage basins. It is normally marked topographically by high ground.

ecological niche (nisza ekologiczna) – the functional position an organism in its environment, comprising the habitat in which the organism lives, the periods of time during which it occurs and is active there and the resources it obtains there.

ecological succession (sukcesja ekologiczna) – the sequential change in vegetation and animals associated with it, either in response to an environment change or induced by the intrinsic properties of the organisms themselves. Classically, the term refers to the colonization of a new physical environment by a series of vegetation communities until a final equilibrium state, the climax is achieved.

ecosystem (ekosystem) – a system covering all live and abiotic elements of nature, which appear in a given area and are closely interrelated. Under the ecosystem energy flows and matter circulates. The energy comes from the sun and is distributed by subsequent trophic levels and matter comes from the abiotic

elements of the ecosystem and is introduced into circulation by the producers (plants), goes through subsequent trophic levels and again becomes the abiotic component after the decomposition of the dead parts of the organisms. The agricultural ecosystem includes the air, soil and the micro organisms and invertebrates living in it, both the crop plants and weeds, wild animals eating these plants and livestock. Under the agricultural ecosystem the matter circulation is frequently interrupted, especially in intensive production, as it is delivered to the ecosystem in the form of fertilisers and removed along with the agricultural produce (plants and animals produced on the farm). Sustainable agriculture concerns inter alia the balance of the ecosystem.

ecotone (ekoton) – the transitory zone between two environments (like meadow and forest); the biocenosis of the ecotone consists of the organisms of both neighbouring biocenoses and the variations characteristic only for the given ecotone. The ecotone zones are usually characterised by higher biological diversity than neighbouring biocenoses. The ecotone zones should be taken into account when determining the agricultural-forest border under the afforestation programs.

environmental regulations (prawo ochrony środowiska) – laws protecting the environment; it is often a condition of agri-environment management agreements that farmers must comply with these laws, but

they are not compensated for doing so. See also Good Farming Practice Code.

environmentally sensitive areas, ESAs (obszary przyrodniczo wrażliwe, OPW) – detached agricultural areas, homogeneous in geomorphological and landscape features, with high natural value, susceptible to damage. Zones for implementation of the Scheme I of agri-environmental programme.

European Agriculture Guidance and Guarantee Fund, EAGGF (Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej, EFOiGR) – established pursuant to the Rome Treaty deals with the transformation of the agriculture structure and rural development. The fund executes inter alia the following tasks:

1. strengthening and reorganisation of agriculture and forestry structure;
2. changing directions of agricultural production and promoting off-farm business activity in rural areas;
3. assistance in the achievement of socially acceptable living conditions of farmers;
4. stimulating the awareness of rural communities in order to protect the natural environment, preserve the landscape values etc.

European Integration Committee, EIC (Komitet Integracji Europejskiej, KIE) – the body of the Polish public administration aimed at co-ordinating and programming Poland's integration policy with the European Union. EIC tasks include: the coordination of the process of adaptation

and integration with the EU, coordination of the adjustment activities in regard to legal institutions, providing the opinion as to whether the designed draft acts are consistent with EU law, adjustment of the local government authorities and their incorporation in the integration process, co-operation with the European Commission in the area of integration, providing Polish governments with drafts of the distribution of European Union assistance funds, draft executive legal acts regarding integration activities and reports from the process of negotiation and execution of adjustment programs.

European Regional Development Fund (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) – established in 1975 to support poorer developed regions. It is one of the financial instruments of the regional policy (structural policy) of the European Community.

eutrophication (eutrofizacja) – the term describes the enrichment of waters with biogens, especially compounds of nitrogen and phosphorus that accelerate growth of algae and more complex forms of plants, which might lead to unwanted disturbing of biological relations in water environment and deteriorating the quality of water.

extensive (ekstensywny) – farming system characterised by low inputs and outputs, where stocking levels and fertilizers are permanently reduced.

fixed costs (koszty stałe) – costs that do not vary with the amount produced. Examples are interest on

debt, property taxes, rent, land and buildings, other general farming costs and depreciation of plant, machinery and vehicles.

forest habitat, forest site (siedlisko leśne) – the living place of an organism or community, characterized by its physical and biotic properties.

genetic resources in agriculture (zasoby genetyczne w rolnictwie) – all breeds and types of cultivated plants and farm animals existing in the country. Keeping all local breeds and types (by keeping for example non-productive varieties of plants and animals) is task of biodiversity protection strategy. It is important to keep vast genetic resources for future purposes such as acquisition of new more productive or disease resistant breeds, by utilising the existing features of the non-productive organisms.

Good Farming Practice Code (Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej) – the set of rules and recommendations in respect of the management of the farm intended to reduce pollution and environmental degradation. Polish Good Farming Practice Code was approved in June 2002.

grant (grant) – under the practice of EU assistance programs it is a direct support of the beneficiary in the form of financing or co-financing its project. See also subsidy.

Habitats Directive (Dyrektywa Siedliskowa) – aims at preserving the biological diversity in the European area of EU member states. The Directive consists of 27 articles and 6 attachments, which refer to the legal, finan-

cial and nature aspects of NATURA 2000 network.

IACS, The EU Integrated Administration and Control System (Zintegrowany System Zarządzania i Kontroli) – the system of administrating and control concerning register of CAP payments, records of farmer parcels and identification and register of animals. The components of this system enable to effective distribution and administration of the common resources of the European Union member states dedicated to the subsidies to the production and rural development.

indicator (indykator, wskaźnik ekologiczny) – any organism or group of organisms indicative of a particular environment or set of environmental conditions. For example lichens may be used as indicators of air pollution.

intensive (intensywny) – farmland, grassland or pasture, characterised by high output.

ISPA, Instrument for Structural Policies for Pre-Accession (Instrument Przedakcesyjnej Polityki Strukturalnej) – the financial instrument designed by the European Commission in 1998 supporting 10 Central and Eastern Europe countries preparing for accession to the European Union, which finances environment and transport projects. This support includes activities in the area of environmental law and policy and adjustment of communication and transport networks to European standards. ISPA provides financial resources for investments. The resources are distributed proportional-

ly to the population, size of the country and GDP per capita. The instrument is parallel to the program of support for agriculture and rural areas SAPARD and PHARE, integrated under the Partnership for Membership.

labelling (znakowanie) – means any words, particulars, trade marks, brand names, pictorial matter or symbols on any packaging, document, notice, label, board or collar accompanying or referring to a product.

less favoured areas, LFA (obszary o niekorzystnych warunkach gospodarowania, ONW) – the Rural Development Regulation 1257/1999 allows member states to set up less favoured areas schemes which provide compensatory allowances to farmers in mountainous areas or in other areas where the physical conditions result in higher production costs. It is also possible to pay LFA compensation where agricultural use is restricted as a result of EC environment protection rules.

livestock unit, LU (duża jednostka przeliczeniowa, DJP) – precise definitions vary between countries and breeds of livestock. The EC definition is a cow weighing 600 kg and producing 3000 litres of milk per year = 1 LU, a calf for slaughter = 0.45 LU, a nursing ewe = 0.18 LU, a sow = 0.5 LU and a duck = 0.014 LU.

monitoring (monitoring) – a system of checking (usually by inspection on the ground) that farmers have complied with all the requirements of a management agreement or aid payment.

NATURA 2000 (NATURA 2000) – the cohesive system of protected areas in the entire territory of the European Community defined as the European ecological network, which would provide conditions to preserve the full natural heritage of the European Union countries. The network is to be composed of: 1) the areas of special protection of birds defined under Council Directive 79/409/EEC regarding the protection of wild birds (Special Protection Areas, SPAs) and 2) special conservation areas selected under Council Directive 92/43/EEC regarding the habitat and wild flora and fauna protection (Special Areas of Conservation, SACs). The establishment of the network of protected areas should favour the preservation of the places of existence of endangered animal and plant species, and the reconstruction of the population to a level guaranteeing its sustainability. This shall be achieved by preserving the natural habitats (biotopes) and birds habitats, which are protected under the Birds Directive. The major tasks under the Habitats Directive also include the restoration of the lost values for the habitats, which performed or should perform the role of an important link within the network's structure.

Nitrate Directive (Dyrektywa Azotowa) – Nitrate Directive 91/676 EC of December 12, 1991 regarding the protection of water against pollution caused by nitrate run-off, which aims at reducing the contamination of water. The Nitrate Directive is implemented in Polish agriculture and is

associated with the special requirements and obligations, i.e. monitoring the nitrate content in the ground water and surface water, abiding by good farming practice (part H), defining the areas sensitive to the contamination of water by nitrate, drafting action plans for these areas and the monitoring of the effects of the implementation of the provisions of the Directive.

non-governmental organisation, NGO (organizacja pozarządowa) – organisation established at a civic initiative for the execution of goals uniting its founders. The basic legal forms of such organisations are associations and foundations.

objectives of the regional policy of the European Union (cel polityki regionalnej Unii Europejskiej) – pursuant to the Rome Treaty, this objective aims at the reducing of the economic and social differences between the poorest and wealthiest regions of the European Union. The basic rules of its implementation policy are the co-financing, partnership, programming and concentration of resources. The EU provides support for activities undertaken according to the Regional Policy Objective and co-ordinates its implementation with the intention of achieving the full integration inside the EU. The instruments of financing this policy are the Structural Funds and Cohesion Fund.

pre-access activities (działania przedakcesyjne) – the activities preparing the given country to membership in the European Union. They include the

adjustment of law, institutions and structures (especially economic ones) to EU law and practice.

river basin (dorzecze) – the area from which surface waters flows to a given river or its tributary.

river catchment, drainage basin (zlewnia) – the area from which a surface watercourse or a groundwater system derives its water. Catchments are separated by divides (watersheds).

Rural Development Plan (Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich) – is an operational plan setting out the objectives, priorities and rules for supporting the sustainable development of rural areas. The Plan must be implemented whole over the country. Strategic assumptions of the Plan will be implemented on the basis of eight activities: structural pensions, support for semi-subsistence farms, compensatory allowance for less-favoured areas, agri-environmental programme, the afforestation of agricultural land, technical assistance, support for the adjustment to member countries standards and producer groups.

SAPARD, Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development (Przedakcesyjny Instrument Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich) – EU assistance program for candidate countries, supporting the activities in the area of modernisation of agriculture and rural development. Its superior objective is the facilitation of the integration of the agricultural sector with the EU through the acceleration of adopting EU *acquis communautaire*

in agricultural domain, stimulation of rural development and restructuring of the food economy. These projects will serve the purpose of incorporating the agriculture sectors of candidate countries into the Common Agricultural Policy system and Structural Policy system of the EU.

semi-natural (pólnaturalne) – vegetation altered by human influence or management in the past, which has taken on a natural aspect owing to the length of time over which the influences have persisted.

shrubs, bushes (zakrzewienia, zakrzaczenia) – a woody plants which branches below or near ground level into several main stems so has no clear trunk.

soil erosion (erozja gleby) – soil washing on sloping ground (water erosion). This might lead to the deformation of the land surface and destruction of the soil profile. Wind erosion, i.e. transfer of soil particles by wind is not of a high significance in our climate.

Structural Funds (fundusze strukturalne) – these are the four funds administered by the European Commission – European Agricultural Guidance and Guarantee Fund, European Regional Development Fund, the European Social Fund, Financial Instrument of Fisheries Guidance. The objectives of these funds are stipulated under the Uniform European Act and they operate according to the following principles:

a) concentration of the financial resources in financial and geographic dimension;

b) supplementing domestic resources for the purpose of executing programs;

c) involvement in the Structural Funds;

d) strengthening the control systems.

subsidy (dotacja) – the financial resources transferred to the recipient (such as municipality) for the objective stipulated in detail under the agreement (or by law). The recipient by law cannot change the dedication of the resources and spend the subsidy envisaged, for example to keep the hospital for the constriction of a city hall or study visit abroad. The subsidy serves the purpose of the recipient to execute priority tasks from the donor's point of view (like government).

sustainable (trwały, zrównoważony) – the ability for the long-term maintenance of the economic/natural stability. Sustainable development: the method of social and economic development compliant with the long-term stability of the ecological systems, especially the ones important from the perspective of mans welfare.

usual good farming practice (zwykła dobra praktyka rolnicza) – verifiable standard of farming compliant with existing Polish environmental legislation defined in Good Farming Practice Code. Those standards must be applied to the whole farm and establish a reference level, obliging all the beneficiaries of agri-environmental programmes. There is no payment for following UGFP.

The World Trade Organisation, WTO (Światowa Organizacja Handlu) – an international organisation of 144 member states which negotiates and enforces agreements seeking to reduce domestic barriers to global trade; administrates WTO trade agreements. WTO is also involved in monitoring national trade policies, technical assistance and training for developing countries and cooperation with other international organizations.

xerothermic organism, xerophyte (organizm kserotermiczny, kserofit) – a plant that can grow in very dry conditions and is able to withstand periods of drought.

**SPECIES NAMES
OF HERBACEOUS PLANTS**
English-Latin-Polish Glossary

**NAZWY GATUNKOWE
ROŚLIN ZIELNYCH**

Słownik angielsko-łacińsko-polski

bats-in-the-belfry

Campanula trachelium
dzwonek pokrzywolisty

bogbean

Menyanthes trifoliata
bobrek trójlistkowy

branched bur-reed

Sparganium erectum
jeżogłówka gałęzista

centaury

Centaurium erythraea
centuria pospolita

corn cockle

Agrostemma githago
kąkol polny

cornflower

Centaurea jacea
chaber łąkowy

cotton-grass

Eriophorum angustifolium
wełnianka wąskolistna

cranberry

Vaccinium oxycoccus
żurawina błotna

crowberry

Empetrum nigrum
bażyna czarna

daisy

Bellis perennis
stokrotka pospolita

devil's-bit scabious

Succisa pratensis
czarcikęs łąkowy

duckweed

Lemna minor
rzęsa drobna

early marsh orchid

Dactylorhiza incarnata
kukułka krwista

feather grass, alfa grass, esparto grass

Stipa sp.
ostnica

fen ragwort

Senecio paludosus
starzec bagienny

flowering rush

Butomus umbellatus
łączeń baldaszkowaty

fodder vetch

Vicia villosa
wyka kosmata

grass of Parnassus

Parnassia palustris
dziewięciornik błotny

greater spearwort

Ranunculus lingua
jaskier wielki

Jacob's ladder

Polemonium caeruleum
wielosił błękitny

kidney vetch

Anthyllis vulneraria
przelot zwyczajny

larkspur

Consolida regalis
ostróżeczka polna

lousewort

Pedicularis palustris
gnidosz błotny

lucerne, alfalfa

Medicago sativa
lucerna siewna

mallow

Malva
malwa

marsh andromeda, bog rosemary*Andromeda polifolia*

modrzewnica zwyczajna

marsh cinquefoil*Comarum palustre*

siedmiopalecznik błotny

marsh gentian*Gentiana pneumonanthe*

goryczka wąskolistna

marsh marigold*Caltha palustris*

knieć błotna (kaczeniec)

marsh orchid*Dactylorhiza majalis*

kukulka szerokolistna

marsh pea*Lathyrus palustris*

groszek błotny

marsh tea, Dutch myrtle*Ledum palustre*

bagnó zwyczajne

meadow rue*Thalictrum flavum*

rutewka żółta

meadow vetchling*Lathyrus pratensis*

groszek łąkowy

ox eye daisy*Leucanthemum vulgare*

jastrun (złocień) właściwy

peach-leaved bellflower*Campanula persicifolia*

dzwonek brzoskwiniolistny

poppy*Papaver argemone*

mak piaskowy

purple moor grass*Molinia caerulea*

trzęślica modra

quaking grass*Briza media*

drżączka średnia

ragged robin*Lychnis flos-cuculi*

fioletka poszarpana

(common) reed*Phragmites communis*

trzcina pospolita

reed-mace*Typha latifolia*

pałka szerokolistna

round-leaved sundew

see sundew

sage, salvia*Salvia officinalis*

szałwia łąkowa

sedge*Carex sp.*

turzyca

sphagnum moss*Sphagnum sp.*

torfowiec

spreading bellflower*Campanula patula*

dzwonek rozpierzchny

sundew, round-leaved sundew*Drosera rotundifolia*

rosiczka okrągłolistna

superb pink*Dianthus superbus*

goździk pyszny

(common) valerian*Valeriana officinalis*

kozłek lekarski

water chickweed*Myosoton aquaticum*

kościenica wodna

(common) white waterlily*Nymphaea alba*

grzybień biały

yellow waterlily*Nuphar lutea*

grążel żółty

**SPECIES NAMES
OF TREES AND SHRUBS**

English-Latin-Polish Glossary

**NAZWY GATUNKOWE
DRZEW I KRZEWÓW**

Słownik angielsko-łacińsko-polski

alder

Alnus

olsza

(common) alder

see black alder

alder buckthorn

Frangula alnus

kruszyna pospolita

Alpine elder

see (European) red elder

ash (-tree)

Fraxinus

jesion

(European) ash

Fraxinus excelsior

jesion wyniosły

basket willow, (common) osier

Salix viminalis

wierzba wiciowa (witwa)

bay (-leaved) willow, laurel willow

Salix pentandra

wierzba pięciopręcikowa (laurowa)

(European) beech

Fagus sylvatica

buk zwyczajny

birch (-tree)

Betula

brzoza

bird cherry

Prunus padus, Padus avium

czeremcha zwyczajna

black alder, (common) alder

Alnus glutinosa

olsza czarna

black cherry

see wild cherry

black locust, false acacia

Robinia pseudoacacia

robinia akacjowa

(grochodrzew)

black walnut

Juglans nigra

orzech czarny

blackthorn, sloe

Prunus spinosa

śliwa tarnina

bloody dogwood

see red dogwood

boxhorn, matrimony vine

Lycium

kolcowój

brittle willow

see crack willow

buckthorn

Rhamnus

szakłak

(European) buckthorn

Rhamnus catharticus

szakłak pospolity

Caspian willow, sharp-leaved

willow

Salix caspica, S. acutifolia

wierzba ostroliśtna (kaspijska)

cherry (-tree)

Cerasus

wiśnia

cherry plum, myrobalan

Prunus divaricata

śliwa ałczyca

cornel see dogwood

crack willow, brittle willow

Salix fragilis

wierzba krucha

Crimean linden

Tilia x euchlora, T. dasystyla

lipa krymska

currant*Ribes*

porzeczka

dogberry *see* red dogwood**dog rose***Rosa canina*

róża dzika, szypszyna

dogwood, cornel*Cornus*

dereń

downy birch*Betula pubescens*

brzoza omszona

downy mountain willow*Salix arenaria*

wierzba piaskowa

durmast oak *see* sessile oak**dwarf cherry***see* ground cherry**elder***Sambucus*

bez

(European) elder*Sambucus nigra*

bez czarny

elm*Ulmus*

wiąz

false acacia*see* black locust**field maple**, hedge

maple

Acer campestre

klon polny

fir (-tree)*Abies*

jodła

frutescent cherry*see* ground cherry**goat willow**, pussy willow, great sallow*Salix caprea*

wierzba iwa

great sallow*see* goat willow**grey alder***Alnus incana*

olsza szara

ground cherry, dwarf cherry,

frutescent cherry

Cerasus fruticosa

wiśnia karłowata

Guelder rose*Viburnum opulus*

kalina koralowa

hawthorn*Crataegus*

głóg

(common) hawthorn, (English)**hawthorn***Crataegus oxyacantha*

głóg dwuszyjkowy

hazel*Corylus avellana*

leszczyna

hedge maple*see* field maple**honeysuckle***Lonicera*

suchodrzew

hornbeam*Carpinus*

grab

(European) hornbeam*Carpinus betulus*

grab pospolity

(common) horse-chestnut*Aesculus hippocastanum*

kasztanowiec zwyczajny

juniper*Juniperus*

jałowiec

larch*Larix*

modrzew

(European) larch

see (common) larch

(common) larch, (European) larch

Larix decidua, *L. europaea*

modrzew europejski

large-leaved lime

Tilia platyphyllos, *T. grandifolia*

lipa szerokolistna

laurel willow see bay (-leaved) willow**(common) lilac**

Syringa vulgaris

lilak pospolity (bez)

lime

Tilia

lipa

mahaleb cherry, rock cherry

Cerasus mahaleb

wiśnia wonna (antypka)

maple-tree

Acer

klon

matrimony vine

see boxhorn

mountain ash, rowan

Sorbus aucuparia

jarząb pospolity

mountain elm

see wych elm

myrobalan

see cherry plum

ninebark

Physocarpus opulifolius

pęcherznica kalinolistna

Norway spruce

Picea abies, *P. excelsa*

świerk pospolity

oak

Quercus

dąb

(English) oak, (common) oak

Quercus robur, *Q. pedunculata*

dąb szypułkowy

(common) oak

see (English) oak

(common) osier see basket willow**(common) pear, wild pear**

Pyrus communis

grusza pospolita

plum (-tree)

Prunus

śliwa

Polish larch

Larix decidua subsp. *polonica*

modrzew polski

poplar

Populus

topola

privet

Ligustrum

ligustr

(common) privet

Ligustrum vulgare

ligustr pospolity

purple willow, red willow

Salix purpurea

wierzba purpurowa (wiklina)

pussy willow

see goat willow

red-berried elder

see (European) red elder

red dogwood, bloody dogwood,

dogberry

Cornus sanguinea

dereń świdwa

(European) red elder, alpine elder,

red-berried elder

Sambucus racemosa

bez koralowy

red oak, (Northern) red oak

Quercus rubra

dąb czerwony

red twig dogwood, squawbush

Cornus sericea

dereń rozłogowy

red willow

see purple willow

rock cherry

see mahaleb cherry

Romanas rose

Rosa rugosa

róża pomarszczona

rose

Rosa

róża

rough-stemmed spindle-tree, warted

tree, warty bark

Euonymus verrucosus

trzmielina brodawkowata

rowan

see mountain ash

Russian olive

Elaeagnus angustifolia

oliwnik wąskolistny

Scotch elm

see wych elm

Scots pine

Pinus sylvestris

sosna zwyczajna

sea buckthorn

Hippophaë

rokitnik

(common) sea buckthorn

Hippophaë rhamnoides

rokitnik zwyczajny

sessile oak, durmast oak

Quercus petraea, *Q. sessilis*,

Q. sessiliflora

dąb bezszypułkowy

sharp-leaved willow

see Caspian willow

Siberian pea tree, Siberian

peashrub

Caragana arborescens

karagana syberyjska

Siberian peashrub

see Siberian pea tree

silver birch

see (common) birch

silver fir

Abies alba

jadła pospolita

silver maple, soft maple

Acer saccharinum

klon srebrzysty

singleseed hawthorn

see whitethorn

sloe

see blackthorn

small-leaved lime

Tilia cordata, *T. parvifolia*

lipa drobnolistna

(common) snowberry

Symphoricarpus albus

śnieguliczka biała

soft maple

see silver maple

spindle-tree

Euonymus

trzmielina

(common) spindle tree

Euonymus europaeus

trzmielina zwyczajna

spirea

Spiraea

tawuła

spreading elm

see (European) white elm

spruce (-tree)

Picea

świerk

squawbush

see red twig dogwood

Swedish mountain ash, Swedish

whitebeam

Sorbus intermedia

jarząb szwedzki

Swedish whitebeam

see Swedish mountain ash

sweet-briar

Rosa rubiginosa
róża rdzawa

sycamore

Acer pseudoplatanus
klon jawor

Tatarian dogwood

Cornus alba
dereń biały

Tatar maple

Acer tataricum
klon tatarski

verrucose birch

see birch

viburnum

Viburnum
kalina

violet willow

Salix daphnoides
wierzba wawrzyńkowa

warted tree

see rough-stemmed spindle-tree

warty bark

see rough-stemmed spindle-tree

weeping birch

see (common) birch

white birch

see birch

(European) white elm, spreading elm

Ulmus laevis, U. pedunculata
wiąz szypułkowy

white mulberry

Morus alba
morwa biała

white willow

Salix alba
wierzba biała

whitebeam

Sorbus aria
jarząb mączny

(common) white birch

see downy birch

whitethorn, singleseed hawthorn

Crataegus monogyna
głóg jednoszyjkowy

wild cherry, black cherry

Prunus serotina, Padus serotina
czeremcha amerykańska

wild crab

see wild crab apple

wild crab apple, wild crab

Malus sylvestris
jabłono dzika

wild serviceberry, wild service tree

Sorbus torminalis
jarząb brekinia (brzęk)

wild service tree

see wild serviceberry

wild pear

see (common) pear

willow

Salix
wierzba

wych elm, mountain elm, Scotch elm

Ulmus glabra, U. montana,
U. scabra
wiąz górski

(common) yew

Taxus baccata
cis pospólity

SPECIES NAMES OF BIRDS

English-Latin-Polish Glossary

NAZWY GATUNKOWE PTAKÓW

Słownik angielsko-łacińsko-polski

aquatic warbler

Acrocephalus paludicola
wodniczka

barred warbler

Sylvia nisoria
jarzębatka

black kite

Milvus migrans
kania czarna

blackcap

Sylvia atricapilla
pokrzewka czarnołbista

black-headed gull

Larus ridibundus
mewa śmieszka

black-tailed godwit

Limosa limosa
rycyk

bluethroat

Luscinia svecica
podrózniczek

(common) buzzard

Buteo buteo
myszołów

corn bunting

Miliaria calandra
potrzyszcz

(common) chiffchaff

Phylloscopus collybita
pierwiosnek

(common) coot

Fulica atra
łyśka

corn crane

Crex crex
derkacz

crane

Grus grus
żuraw

crested lark

Galerida cristata
dzierlatka

(common) cuckoo

Cuculus canorus
kukułka

(Eurasian) curlew

Numenius arquata
kulik wielki

dunlin

Calidris alpina
biegus zmienny

fieldfare

Turdus pilaris
kwiczoł

garden warbler

Sylvia borin
pokrzewka ogrodowa

goldfinch

Carduelis cardueli
szczygieł

goshawk

Accipiter gentilis
jastrząb

(common) grasshopper warbler

Locustella naevia
świerszczak

(Eurasian) golden oriole

Oriolus oriolus
wilga

great bittern

Botaurus stellaris
bąk

great grey shrike

Lanius excubitor
dzierzba srokosz

great reed warbler

Acrocephalus aerundinaceus
trzciniak

great snipe
Gallinago media

dubelt

great spotted woodpecker
Dendrocopos major

dzięcioł duży

green woodpecker
Picus viridis

dzięcioł zielony

grey-headed woodpecker
Picus canus

dzięcioł zielonosiwy

grey partridge
Perdix perdix

kuropatwa

hen harrier
Circus cyaneus

błotniak zbożowy

honey buzzard
Pernis apivorus

trzmielojad

hooded crow
Corvus corone cornix

wrona siwa

hoopoe
Upupa epops

dudek

house sparrow
Passer domesticus

wróbel domowy

icterine warbler
Hippolais icterina

zaganiacz

kestrel
Falco tinnunculus

pustułka

(northern) lapwing
Vanellus vanellus

czajka

lesser spotted eagle
Aquila pomarina

orlik krzykliwy

lesser whitethroat
Sylvia curruca

piegża

(common) linnet
Carduelis cannabina

makolągwa

little bittern
Ixobrychus minutus

bączek

little crane
Porzana parva

zielonka

maggpie
Pica pica

sroka

(Eurasian) marsh harrier
Circus aeruginosus

błotniak stawowy

marsh warbler
Acrocephalus palustris

łózówka

meadow pipit
Anthus pratensis

świergotek łąkowy

montagu's harrier
Circus pygargus

błotniak łąkowy

(common) moorhen
Gallinula chloropus

kokoszka wodna

mute swan
Cygnus olor

łabędź niemy

ortolan bunting
Emberiza hortulana

ortolan

(Eurasian) oystercatcher
Haematopus ostralegus

ostrygojad

(Eurasian) penduline tit
Remiz pendulinus

remiz

(common) pheasant*Phasianus colchicus*

bażant

(northern) pintail*Anas acuta*

rożeniec

(common) quail*Coturnix coturnix*

przepiórka

raven*Corvus corax*

kruk

red kite*Milvus milvus*

kania ruda

red-backed shrike*Lanius collurio*

gąsiorek

reed bunting*Emberiza schoeniclus*

potrzos

(Eurasian) reed warbler*Acrocephalus scirpaceus*

trzcinniczek

(common) redshank*Tringa totanus*

krwawodziób

river warbler*Locustella fluviatilis*

strumieniówka

(common) rosefinch*Carpodacus erythrinus*

dziwonia

ruff*Philomachus pugnax*

batalion

Savi's warbler*Locustella luscinioides*

brzęczka

schoenobaenus sedge warbler*Acrocephalus*

rokitniczka

sky lark*Alauda arvensis*

skowronek polny

(common) snipe*Gallinago gallinago*

bekas kszczyk

(Eurasian) sparrowhawk*Accipiter nisus*

krogulec

spotted crane*Porzana porzana*

kropiatka

spotted eagle*Aquila clanga*

orlik grubodzioby

(common) starling*Sturnus vulgaris*

szpak

stonechat*Saxicola torquata*

kłąskawka

tawny pipit*Anthus campestris*

świergotek polny

tree pipit*Anthus trivialis*

świergotek drzewny

tree sparrow*Passer montanus*

mazurek

trush nightingale*Luscinia luscinia*

słowik szary

water rail*Rallus aquaticus*

wodnik

(northern) wheatear*Oenanthe oenanthe*

białorzytka

whinchat*Saxicola rubetra*

pokłąskwa

(common) whitethroat*Sylvia communis*

cierniówka

white stork*Ciconia ciconia*

bocian biały

willow warbler*Phylloscopus trochilus*

piecuszek

(common) wood pigeon*Columba palumbus*

grzywacz

(Eurasian) wryneck*Jynx torquilla*

krętogłów

yellow wagtail*Motacilla flava*

pliszka żółta

yellow hammer*Emberiza citrinella*

trznadel

**NAZWY GATUNKOWE
ROŚLIN ZIELNYCH**
Słownik łacińsko-polsko-angielski
**SPECIES NAMES
OF HERBACEOUS PLANTS**
Latin-Polish-English Glossary
Agrostemma githago
kąkol polny

corn cockle

Andromeda polifolia
modrzewnica zwyczajna

marsh andromeda, bog rosemary

Anthyllis vulneraria
przelot zwyczajny

kidney vetch

Bellis perennis
stokrotka pospolita

daisy

Briza media
drżączka średnia

quaking grass

Butomus umbellatus
łączeń baldaszkowy

flowering rush

Caltha palustris
knieć błotna (kaczeniec)

marsh marigold

Campanula persicifolia
dzwonek brzoskwiniolistny

peach-leaved bellflower

Campanula trachelium
dzwonek pokrzywolistny

bats-in-the-belfry

Campanula patula
dzwonek rozpierzchły

spreading bellflower

Carex sp.
turzyca

sedge

Centaurea jacea
chaber łąkowy

cornflower

Centaureum erythraea
centuria pospolita

centaury

Comarum palustre
siedmiopalecznik błotny

marsh cinquefoil

Consolida regalis
ostróżeczka polna

larkspur

Dactylorhiza incarnata
kukułka krwista

early marsh orchid

Dactylorhiza majalis
kukułka szerokolistna

marsh orchid

Dianthus superbus
goździk pyszny

superb pink

Drosera rotundifolia
rosiczka okrągłolistna

sundew, round-leaved sundew

Empetrum nigrum
bażyna czarna

crowberry

Eriophorum angustifolium
wełnianka wąskolistna

cotton-grass

Gentiana pneumonanthe
goryczka wąskolistna

marsh gentian

Lathyrus palustris
grozek błotny

marsh pea

Lathyrus pratensis
grozek łąkowy

meadow vetchling

Ledum palustre
bagno zwyczajne

marsh tea, Dutch myrtle

Lemna minor *Lemna minor***rzęsa drobna**

duckweed

*Leucanthemum vulgare***jastrun (złocień) właściwy**

ox eye daisy

*Lychnis flos-cuculi***firletka poszarpana**

ragged robin

*Malva***malwa**

mallow

*Medicago sativa***lucerna siewna**

lucerne, alfalfa

*Menyanthes trifoliata***bobrek trójlistkowy**

bogbean

*Molinia caerulea***trzęślica modra**

purple moor grass

*Myosoton aquaticum***kościenica wodna**

water chickweed

*Nuphar lutea***grążel żółty**

yellow waterlily

*Nymphaea alba***grzybień biały**

(common) white waterlily

*Papaver argemone***mak piaskowy**

poppy

*Parnassia palustris***dziewięciornik błotny**

grass of Parnassus

*Pedicularis palustris***gnidosz błotny**

lousewort

*Phragmites communis***trzcina pospolita**

(common) reed

*Polemonium caeruleum***wielosił błękitny**

Jacob's ladder

*Ranunculus lingua***jaskier wielki**

greater spearwort

*Salvia officinalis***szałwia łąkowa**

sage, salvia

*Senecio paludosus***starzec bagienny**

fen ragwort

*Sparganium erectum***jeżogłówka gałęzista**

branched bur-reed

*Sphagnum sp.***torfowiec**

sphagnum moss

*Stipa sp.***ostnica**

feather grass, alfa grass, esparto grass

*Succisa pratensis***czarcikęs łąkowy**

devil's-bit scabious

*Thalictrum flavum***rutewka żółta**

meadow rue

*Typha latifolia***pałka szerokolistna**

reed-mace

*Vaccinium oxycoccus***żurawina błotna**

cranberry

*Valeriana officinalis***kozłek lekarski**

(common) valerian

*Vicia villosa***wyka kosmata**

fodder vetch

**NAZWY GATUNKOWE
DRZEW I KRZEWÓW****Słownik łacińsko-polsko-angielski****SPECIES NAMES
OF TREES AND SHRUBS****Latin-Polish-English Glossary***Abies***jodła**

fir (-tree)

~ *alba***jodła pospolita**

silver fir

*Acer***klon**

maple-tree

~ *campestre***klon polny**

field maple, hedge maple

~ *pseudoplatanus***klon jawor**

sycamore

~ *saccharinum***klon srebrzysty**

silver maple, soft maple

~ *tataricum***klon tatarski**

Tatar maple

*Aesculus hippocastanum***kasztanowiec zwyczajny**

(common) horse-chestnut

*Alnus***olsza**

alder

~ *glutinosa***olsza czarna**

black alder, (common)

alder

~ *incana***olsza szara**

grey alder

*Betula***brzoza**

birch (-tree)

~ *pendula*, *B. verrucosa***brzoza brodawkowata**

(common) birch, silver birch, verrucose birch, (European) white birch, weeping birch

~ *pubescens***brzoza omszona**

downy birch, (common) white birch

*Caragana arborescens***karagana syberyjska**

Siberian pea tree, Siberian peashrub

*Carpinus***grab**

hornbeam

~ *betulus***grab pospolity**

(European) hornbeam

*Cerasus***wiśnia**

cherry (-tree)

~ *fruticosa***wiśnia karłowata**

ground cherry, dwarf cherry, frutescent cherry

~ *mahaleb***wiśnia wonna (antypka)**

mahaleb cherry, rock cherry

*Cornus***dereń**

dogwood, cornel

~ *alba***dereń biały**

Tatarian dogwood

~ *sanguinea***dereń świdwa**

red dogwood, bloody dogwood, dogberry

~ *sericea***dereń rozłogowy**

red twig dogwood, squawbush

*Corylus avellana***leszczyna**

hazel

*Crataegus***głóg**

hawthorn

~ *monogyne***głóg jednoszyjkowy**

whitethorn, singleseed

hawthorn

~ *oxyacantha***głóg dwuszyjkowy**

(common) hawthorn, (English)

hawthorn

*Elaeagnus angustifolia***oliwnik wąskolistny**

Russian olive

*Euonymus***trzmielina**

spindle-tree

~ *europaeus***trzmielina zwyczajna**

(common) spindle tree

~ *verrucosus***trzmielina brodawkowata**

rough-stemmed spindle-tree,

warted tree, warty bark

*Fagus sylvatica***buk zwyczajny**

(European) beech

*Frangula alnus***kruszcyna pospolita**

alder buckthorn

*Fraxinus***jesion**

ash (-tree)

~ *excelsior***jesion wyniosły**

(European) ash

*Hippophaë***rokitnik**

sea buckthorn

~ *rhamnoides***rokitnik zwyczajny**

(common) sea buckthorn,

sallow thorn

*Juglans nigra***orzech czarny**

black walnut

*Juniperus***jałowiec**

juniper

*Larix***modrzew**

larch

~ *decidua* subsp. *polonica***modrzew polski**

Polish larch

~ *decidua*, *L. europaea***modrzew europejski**

(common) larch, (European)

larch

*Ligustrum***ligustr**

privet

~ *vulgare***ligustr pospolity**

(common) privet

*Lonicera***suchodrzew**

honeysuckle

*Lycium***kolcowój**

boxhorn, matrimony vine

*Malus sylvestris***jabłoń dzika**

wild crab apple,

wild crab

*Morus alba***morwa biała**

white mulberry

Physocarpus opulifolius

pęcherznica kalinolistna

ninebark

Picea

świerk

spruce (-tree)

~ *abies*, *P. excelsa*

świerk pospolity

Norway spruce

Pinus sylvestris

sosna zwyczajna

Scots pine

Populus

topola

poplar

Prunus

śliwa

plum (-tree)

~ *divaricata*

śliwa ałyczna

cherry plum, myrobalan

~ *padus*, *Padus avium*

czeremcha zwyczajna

bird cherry

~ *serotina*, *Padus serotina*

czeremcha amerykańska

wild cherry, black cherry

~ *spinosa*

śliwa tarnina

blackthorn, sloe

Pyrus communis

grusza pospolita

(common) pear, wild pear

Quercus

dąb

oak

~ *petraea*, *Q. sessilis*, *Q. sessiliflora*

dąb bezszypułkowy

sessile oak, durmast oak

~ *robur*, *Q. pedunculata*

dąb szypułkowy

(English) oak, (common) oak

~ *rubra*

dąb czerwony

red oak, (Northern) red oak

Rhamnus

szakłak

buckthorn

~ *catharticus*

szakłak pospolity

buckthorn, (European) buckthorn

Ribes

porzeczka

currant

Robinia pseudoacacia

robinia akacja (grochodrzew)

black locust, false acacia

Rosa

róża

rose

~ *canina*

róża dzika, szypszyna

dog rose

~ *rubiginosa*

róża rdzawa

sweet-briar

~ *rugosa*

róża pomarszczona

Romanas rose

Salix

wierzba

willow

~ *alba*

wierzba biała

white willow

~ *arenaria*

wierzba piaskowa

downy mountain willow

~ *caprea*

wierzba iwa

goat willow, pussy willow, great sallow

~ *caspica*, *S. acutifolia*

wierzba ostrolistna (kaspijska)

Caspian willow, sharp-leaved willow

~ *daphnoides***wierzba wawrzynkowa**

violet willow

~ *fragilis***wierzba krucha**

crack willow, brittle willow

~ *pentandra***wierzba pięciopęcikowa (laurowa)**

bay (-leaved) willow, laurel willow

~ *purpurea***wierzba purpurowa (wiklina)**

purple willow, red willow, red osier

~ *viminialis***wierzba wiciowa (witwa)**

basket willow, (common) osier

Sambucus**bez**

elder

~ *nigra***bez czarny**

(European) elder

~ *racemosa***bez koralowy**

(European) red elder, alpine elder, red-berried elder

Sorbus**jarząb**

mountain ash

~ *aria***jarząb mączny**

whitebeam

~ *aucuparia***jarząb pospolity**

mountain ash, rowan

~ *intermedia***jarząb szwedzki**

Swedish mountain ash, Swedish whitebeam

~ *torminalis***jarząb brekinia (brząk)**

wild serviceberry, wild service tree

Spiraea**tawuła**

spirea

Symphoricarpos albus**śnieguliczka biała**

(common) snowberry

Syringa vulgaris**lilak pospolity (bez)**

(common) lilac

Taxus baccata**cis pospolity**

(common) yew

Tilia**lipa**

lime-tree

~ *cordata*, *T. parvifolia***lipa drobnolistna**

small-leaved lime

~ *platyphyllos*, *T. grandifolia***lipa szerokolistna**

large-leaved lime

~ *x euchlora*, *T. dasystyla***lipa krymska**

Crimean linden

Ulmus**wiąz**

elm

~ *glabra*, *U. montana*, *U. scabra***wiąz górski**

wych elm, mountain elm, Scotch elm

~ *laevis*, *U. pedunculata***wiąz szypułkowy**

(European) white elm, spreading elm

Viburnum**kalina**

viburnum

~ *opulus***kalina koralowa**

Guelder rose

NAZWY GATUNKOWE PTAKÓW

Słownik łacińsko-polsko-angielski

SPECIES NAMES OF BIRDS

Latin-Polish-English Glossary

*Accipiter gentilis***jastrząb**

goshawk

~ *nisus***krogulec**

(Eurasian) sparrowhawk

*Acrocephalus schoenobaenus***rokitniczka**

sedge warbler

~ *aerundinaceus***trzciniak**

great reed warbler

~ *paludicola***wodniczka**

Aquatic warbler

~ *palustris***łozówka**

marsh warbler

~ *scirpaceus***trzcinniczek**

(Eurasian) reed warbler

*Alauda arvensis***skowronek polny**

skylark

*Anas acuta***rożeniec**

(Northern) pintail

*Anthus campestris***świergotek polny**

tawny pipit

~ *pratensis***świergotek łąkowy**

meadow pipit

~ *trivialis***świergotek drzewny**

tree pipit

*Aquila clanga***orlik grubodzioby**

spotted eagle

~ *pomarina***orlik krzykliwy**

lesser spotted eagle

*Botaurus stellaris***bąk**

great bittern

*Buteo buteo***myszotów**

(common) buzzard

*Calidris alpina***biegus zmienny**

dunlin

*Carduelis cannabina***makolągwa**

(common) linnet

~ *carduelis***szczygieł**

goldfinch

*Carpodacus erythrinus***dziwonia**

(common) rosefinch

*Ciconia ciconia***bocian biały**

white stork

*Circus aeruginosus***błotniak stawowy**

(Eurasian) marsh harrier

~ *cyaneus***błotniak zbożowy**

hen harrier

~ *pygargus***błotniak łąkowy**

montagu's harrier

*Columba palumbus***grzywacz**

(common) wood pigeon

*Corvus corax***kruk**

raven

- ~ *corone cornix*
wrona siwa
 hooded crow
- Coturnix coturnix*
przepiórka
 (common) quail
- Crex crex*
derkacz
 corncrake
- Cuculus canorus*
kukułka
 (common) cuckoo
- Cygnus olor*
łabędź niemy
 mute swan
- Dendrocopos major*
dzięcioł duży
 great spotted woodpecker
- Emberiza citrinella*
trznadel
 yellow hammer
 ~ *schoeniclus*
- potrzos**
 reed bunting
- Falco tinnunculus*
pustułka
 kestrel
- Fulica atra*
łyśka
 (common) coot
- Galerida cristata*
dzierlatka
 crested lark
- Gallinago gallinago*
bekas kszyc
 (common) snipe
 ~ *media*
- dubelt**
 great snipe
- Gallinula chloropus*
kokoszka wodna
 (common) moorhen
- Grus grus*
żuraw
 crane
- Haematopus ostralegus*
ostrygojad
 (Eurasian) oystercatcher
- Hippolais icterina*
zaganiacz
 icterine warbler
- Ixobrychus minutus*
bączek
 little bittern
- Jynx torquilla*
krętogłów
 (Eurasian) wryneck
- Lanius collurio*
gąsiorek
 red-backed shrike
 ~ *excubitor*
- dzierzba srokosz**
 great grey shrike
- Larus ridibundus*
mewa śmieszka
 black-headed gull
- Limosa limosa*
rycyk
 black-tailed godwit
- Locustella fluviatilis*
strumieniówka
 river warbler
 ~ *luscinioides*
- brzęczka**
 Savi's warbler
 ~ *naevia*
- świerszczak**
 (common) grasshopper warbler
- Luscinia luscinia*
słowik szary
 thrush nightingale
 ~ *svecica*
- podróżniczek**
 bluethroat

Milaria calandra

potrzyszcz

corn bunting

Milvus migrans

kania czarna

black kite

~ *milvus*

kania ruda

red kite

Motacilla flava

pliszka żółta

yellow wagtail

Numenius arquata

kulik wielki

(Eurasian) curlew

Oenanthe oenanthe

białorzytka

(Northern) wheatear

Oriolus oriolus

wilga

(Eurasian) golden oriole

Passer domesticus

wróbel domowy

house sparrow

~ *montanus*

mazurek

tree sparrow

Perdix perdix

kuropatwa

grey partridge

Pernis apivorus

trzmiełojad

honey buzzard

Phasianus colchicus

bażant

(common) pheasant

Philomachus pugnax

batalion

ruff

Phylloscopus collybita

pierwiosnek

(common) chiffchaff

~ *trochilus*

piecuszek

willow warbler

Pica pica

sroka

magpie

Picus canus

dzięcioł zielonosiwy

grey-headed woodpecker

~ *viridis*

dzięcioł zielony

green woodpecker

Porzana parva

zielonka

little crane

~ *porzana*

kropiatka

spotted crane

Rallus aquaticus

wodnik

water rail

Remiz pendulinus

remiz

(Eurasian) penduline tit

Saxicola rubetra

pokląska

whinchat

~ *torquata*

kląskawka

stonechat

Sturnus vulgaris

szpak

(common) starling

Sylvia atricapilla

pokrzewka czarnołbista

blackcap

~ *borin*

pokrzewka ogrodowa

garden warbler

~ *communis*

cierniówka

(common) whitethroat

S

Sylvia curruca

~ *curruca*

piegża

lesser whitethroat

~ *nisoria*

jarzębatka

barred warbler

Tringa totanus

krwawodziób

(common) redshank

Turdus pilaris

kwiczoł

fieldfare

Upupa epops

dudek

hoopoe

Vanellus vanellus

czajka

(Northern) lapwing

Urząd Komitetu Integracji Europejskiej
Office of the Committee for European Integration
www.ukie.gov.pl

Ministerstwo Środowiska
Ministry of the Environment
www.mos.gov.pl

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
Agency for Restructuring and Modernisation of Agriculture
www.arimr.gov.pl

Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej w Polsce
Delegation of the European Commission in Poland
www.europa.delpol.pl

Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej
The European Agricultural Guidance and Guarantee Fund
europa.eu.int/comm/agriculture/fin/index_en.htm

Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach
Institute of Soil Science and Plant Cultivation
www.iung.pulawy.pl

Unia Europejska
European Union
www.uniaeuropejska.info.pl

NATURA 2000
europa.eu.int/comm/environment/nature/themes.htm
europa.eu.int/comm/environment/nature/natura.htm

Instytut Ochrony Przyrody, Polska Akademia Nauk
Institute of Nature Conservation, Polish Academy of Sciences
www.iop.krakow.pl

SAPARD
europa.eu.int/comm/enlargement/pas/sapard.htm
www.sapard.com.pl
www.sapard.pl

PHARE
europa.eu.int/comm/enlargement/pas/phare/

ISPA
europa.eu.int/comm/enlargement/pas/ispa.htm

Dyrektywa Siedliskowa
Habitats Directive
europa.eu.int/comm/environment/nature/legis.htm

Dyrektywa Ptasia
Birds Directive
europa.eu.int/comm/environment/nature/legis.htm

SPIS TREŚCI/TABLE OF CONTENTS

TERMINY/TERMS

Słownik polsko-angielski/Polish-English Glossary 5

DEFINICJE WYBRANYCH TERMINÓW/DEFINITIONS OF SELECTED TERMS 13

NAZWY GATUNKOWE ROŚLIN ZIELNYCH

Słownik polsko-łaciński-angielski

SPECIES NAMES OF HERBACEOUS PLANTS

Polish-Latin-English Glossary 25

NAZWY GATUNKOWE DRZEW I KRZEWÓW

Słownik polsko-łaciński-angielski

SPECIES NAMES OF TREES AND SHRUBS

Polish-Latin-English Glossary 27

NAZWY GATUNKOWE PTAKÓW

Słownik polsko-łaciński-angielski

SPECIES NAMES OF BIRDS

Polish-Latin-English Glossary 31

TERMS/TERMINY

Słownik angielsko-polski/English-Polish Glossary 35

DEFINITIONS OF SELECTED TERMS/DEFINICJE WYBRANYCH TERMINÓW 41

SPECIES NAMES OF HERBACEOUS PLANTS

English-Latin-Polish Glossary

NAZWY GATUNKOWE ROŚLIN ZIELNYCH

Słownik angielsko-łaciński-polski 51

SPECIES NAMES OF TREES AND SHRUBS

English-Latin-Polish Glossary

NAZWY GATUNKOWE DRZEW I KRZEWÓW

Słownik angielsko-łaciński-polski 53

SPECIES NAMES OF BIRDS

English-Latin-Polish Glossary

NAZWY GATUNKOWE PTAKÓW

Słownik angielsko-łaciński-polski 58

NAZWY GATUNKOWE ROŚLIN ZIELNYCH

Słownik łaciński-polsko-angielski

SPECIES NAMES OF HERBACEOUS PLANTS

Latin-Polish-English Glossary 63

NAZWY GATUNKOWE DRZEW I KRZEWÓW

Słownik łaciński-polsko-angielski

SPECIES NAMES OF TREES AND SHRUBS

Latin-Polish-English Glossary 65

NAZWY GATUNKOWE PTAKÓW

Słownik łaciński-polsko-angielski

SPECIES NAMES OF BIRDS

Latin-Polish-English Glossary 69

PRZYDATNE STRONY INTERNETOWE/USEFUL LINKS 73

Fundacja IUCN Poland, ABC Poland Sp. z o.o.

Wydanie pierwsze

Arkuszy drukarskich: 5

Druk ukończono w lipcu 2003

Druk i oprawa: CARTA BLANCA, DRUKPOL